TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

PÁTKA

- 2017 -

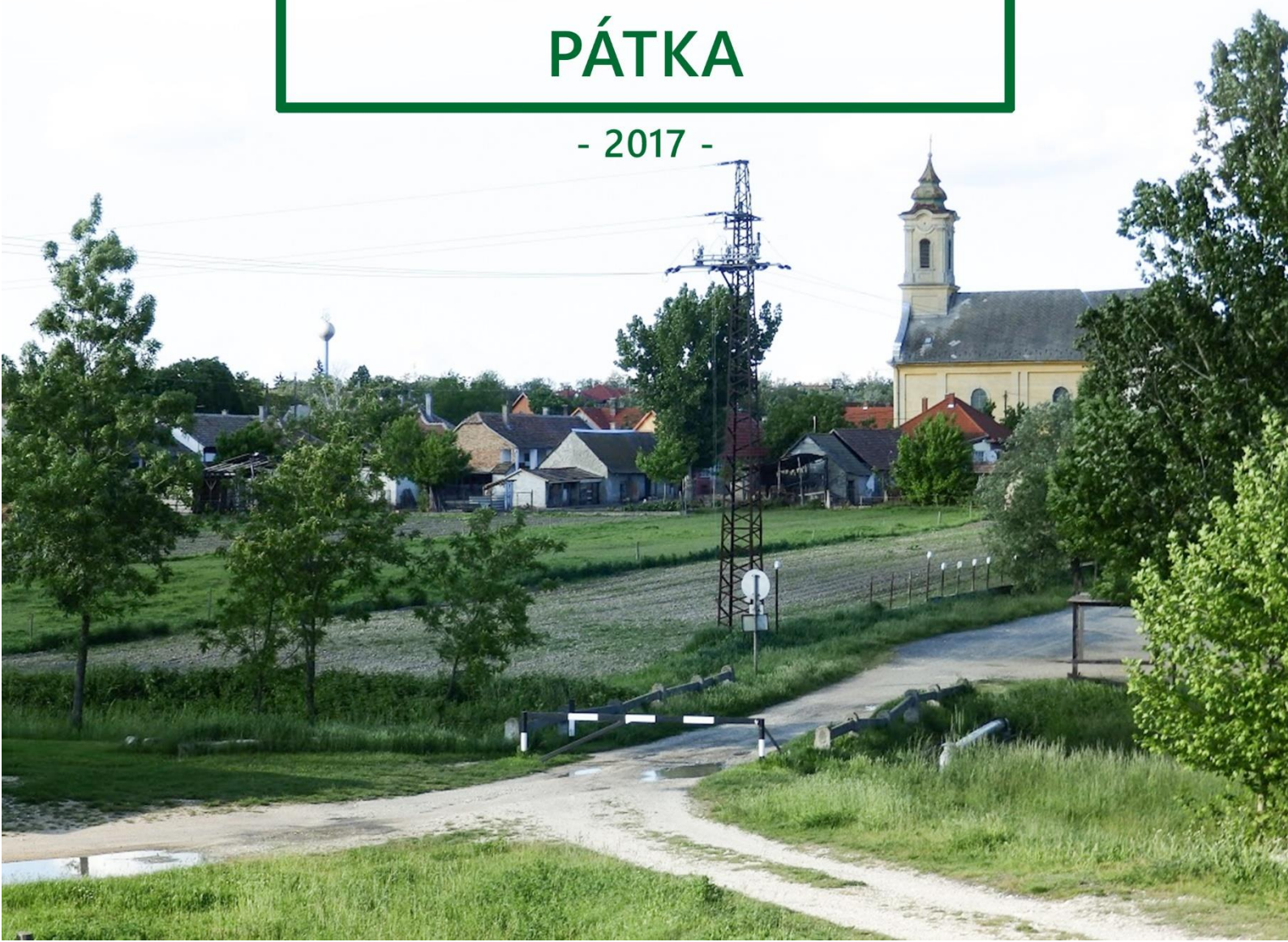

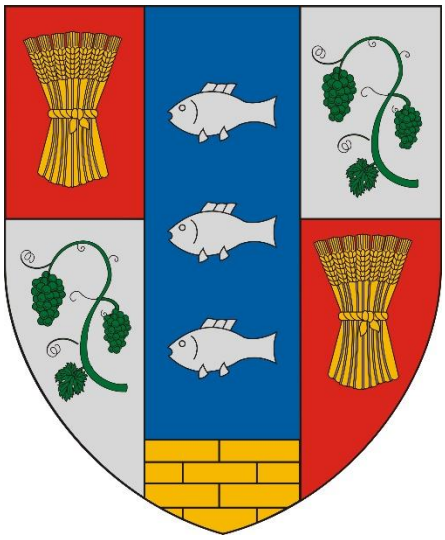

„A házak és az emberek elmúlnak, de az őszi mezők egyformák maradnak, akárhogy öröklik, mérik, művelik is őket az emberek. Ebből pedig nyilvánvaló, hogy nem az emberek bírják a földet, hanem a föld szolgái az emberek."

Fekete István

TARTALOMJEGYZÉK

1 Bevezetés 1

2 Mozaikok Pátka történetéből 2

3 Örökségünk 6

3.1. Meghatározó építészeti értékek, területek *(HV, M)* 6

3.2. Meghatározó zöldfelületi, táji természeti értékek 11

4 Általános ajánlások 17

5 Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek 21

6 Építészeti szempontból eltérő karakterű településrészek 33

7 Átalakuló, hagyományos karakter 37

7.1. Átalakuló, hagyományos karakter ajánlás 38

8 „Új" beépítésű karakter 53

8.1. „Új" beépítésű karakter ajánlás 54

9 Gazdasági terület 59

9.1. Gazdasági terület ajánlás 59

10 Kiskertek 61

10.1. Kiskerti ajánlás 61

11 Beépítésre nem szánt terület 63

11.1. Beépítésre nem szánt területi ajánlás 64

12 Utcák, parkok, közterek 67

12.1. jó példák - zöldfelület kialakításra 67

13 Reklámfelületek, hirdetőtáblák 73

BEVEZETÉS

Az arculat az, amilyennek a település önmagát mutatni szeretné.

A települések funkciója, hogy ideális térbeli és műszaki feltételeket biztosítson a településen élőknek. A térbeli feltétel, a táji- és természeti adottságokban, a műszaki pedig a mesterségesen alakított épített környezetben – utak, közterek, épületek – ölt testet.

A településen élő közösségek mindig is igényeik és elképzeléseik szerint igyekeztek létrehozni, alakítani környezetüket, és ezáltal teremtették meg a település sajátos képét, arculatát.

Jelen kézikönyv feladata,

- hogy a település építészettörténeti múltján keresztül bemutassa a település jellemző, a jövőbeni tervek készítésének alapjául szolgáló arculatát,
- hogy meghatározza az eltérő karakterű településrészeket
- hogy a fenti adottságokhoz igazítottan, ajánlásokat adjon a település/településrészek egységes vizuális kialakításához.

Célja, hogy a kötöttségek nélküli ajánlások segítségével, megteremtse a jelen kori illetve jövőbeli település épített és tárgyi környezetének harmóniáját, valamint irányt mutasson a település polgárainak, építtetőknek, tervezőknek, beruházóknak, fejlesztőknek egyaránt.

MOZAIKOK PÁTKA TÖRTÉNETÉBŐL

ÓKOR

A község a feltárt leletek tanúsága – például a Szűzvár magaslatán lévő földvár sáncai - szerint már a bronzkorban lakott hely volt.

A Dunántúlt megszálló kelták főhelyeként szerepel Pátka a történelemben.

A község határában elterülő Kőrakáspusztán maradt fenn a római kori Pannónia egyik különleges emléke, a Császár-víz duzzasztógátja. Az építmény egykor halastóvá duzzasztotta a patak vizét, és a tavaszi árvizek ellen védte a völgy déli kijáratánál (Kisfalud környékén) létrejött római villagazdaságokat.

A településről az első írásos adatok a XII. századból származnak ahol Patca, illetve Pathka néven említik.

A település nevének eredete még tisztázatlan, egyrészről azt feltételezik, hogy az ősi magyar „Paty" személynévből keletkezett, magyar névadással a Pat vagy Paty -ka képzőbokros származékaként, másrészről török eredetű szónak vélik.

KÖZÉPKOR

A XV. századi források a falu (possessio Pathka) említése mellett preadium Opathka-ról is szólnak, bizonyságául annak, hogy a mai Pátka átellenében a tó jobb partján Ópátka is létezett. 1426-ban a település és térsége a tatai vár, 1430-ban már a csókakői váruradalom tartozéka.

Római kori kőgát / Forrás: http://www.ittvoltam.hu/ittvoltam.aspx?id=1208573a-cdb4-4a7b-8a1b-140577562f4b

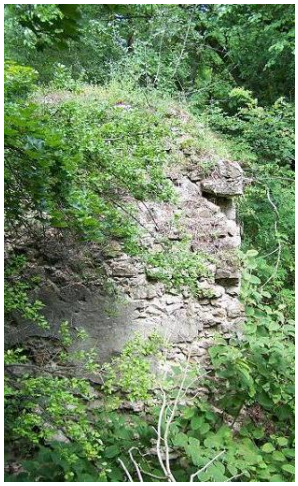

Római kori kőgát, Császár víz völgye / Forrás: http://patka.hu/keret.php?id=pillantas&idmenu=bemutatkozunk

Nosztalgia vonat 2004-ben - Császár Lajos képe

Vasúti megálló környéke / Az oldalon szereplő képek forrása: http://patka.hu/keret.php?id=pillantas&idmenu=bemutatkozunk

A TÖRÖK HÓDOLTSÁG ÉVTIZEDEI

Székesfehérvár török elfoglalásával (1543) Fejér megyében is több mint 150 évre állandósult a török uralom. Súlyos megpróbáltatásokat élt át a lakosság a török hódoltság évtizedei alatt, a falu teljesen elpusztult és átmenetileg elnéptelenedett. A jelenlegi falu 1640-ben létesült betelepített lakosokkal. Az új község teljesen református lett. A település gazdasági megerősödése a török kiűzése után következett be. 1692-ben Pátka a Hochburg család kezébe került és ennek a családnak az örökösei birtokolták 1945-ig (Trauttenberg, Tallián, Ivánka családok).

PÁTKA A KURUCKOR VIHARAIBAN

1707. augusztus 28-án, a Rákóczi vezette szabadságharc egyik jelentős eseménye zajlott le Pátkán. A szabadságharc egyik legdicsőbb vezetője, Bottyán János kuruc generális – vagy ahogy a nép nyelvén máig is fennmaradt, Vak Bottyán – Pátka községben tartja meg a dunántúli haditanácsot. Itt határozták meg a követendő eljárást, itt dolgozták ki a haditervet, amelynek alapján megindul a dicsőséges dunántúli hadjárat. Ennek emlékét örökíti meg a Polgármesteri Hivatal falán elhelyezett emléktábla is.

1725-ben a falu gondatlanság következtében leégett. A földesurak támogatták a katolikus egyházat, így a tiszta református község vegyessé vált.

PÁTKA AZ 1848-49. ÉVI MAGYAR SZABADSÁGHARC FORGATAGÁBAN

1848. szeptember 29-i pákozdi csatában szétvert ellenség egy része Pátkára özönlött. Seregeink Pátka alatt rohantak az ellenséges táborra. A megfutamodott horvátok a községbe menekültek, ahol a nép megtámadta őket. A szabadságharc első csatájának sikeréből a hazafias magatartású és nagy áldozatot vállaló Pátka népe is kikéri a maga részét, még akkor is, ha általában keveset lehet olvasni a pátkaiak hőstettéről, ezt követően a falu szenvedéséről, megpróbáltatásáról.

A VASÚT

1898-ban több település összefogásával vasútvonal épült Székesfehérvár és Bicske között. Az új vasút nyújtotta lehetőségek kihasználásával soha nem tapasztalt ütemű fejlődés indult meg a faluban. 1979-ben azonban a festői környezetben kanyargó síneken megszűnt a vasúti személyszállítás.

PÁTKA A VILÁGHÁBORÚK IDEJÉN

Az első világháborúban harci cselekmények nem folytak a község területén, mégis lényeges károk keletkeztek. A harctérre kerültek közül 92 személy vesztette életét. Ennek állít emléket a község főterén elhelyezett, csúcsán turulmadárral ékesített emlékoszlop. Ezzel szemközt áll a második világháborúban elesett 64 pátkai hősnek és 75 polgári áldozatnak állított emlékmű is.[1]

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A község eredeti egyutcás szerkezete az újjáépítést követően a XVIII. század végére nyerte el mai is jellegzetes orsós utcaszerkezetét A hosszú szalagtelkek a két szétágazó utcára – a Kossuth Lajos u. és Petőfi Sándor u.- fűződnek fel. A két utca közötti terület súlypontjában udvarházak álltak, melyek helyét a XX. században felváltották a kisebb területű módosabb gazdák lakóházai és gazdasági épületei.

A szalagtelkek fésűs, részben előkertes beépítése a település mai karakterének változatlan alapelemei.

A régi településmagból ágaznak ki az újabb eredetű, egyenes vonalú utcák. A rájuk fűzött telkek nemcsak szabályos alakúak, hanem kisebbek is a régieknél.

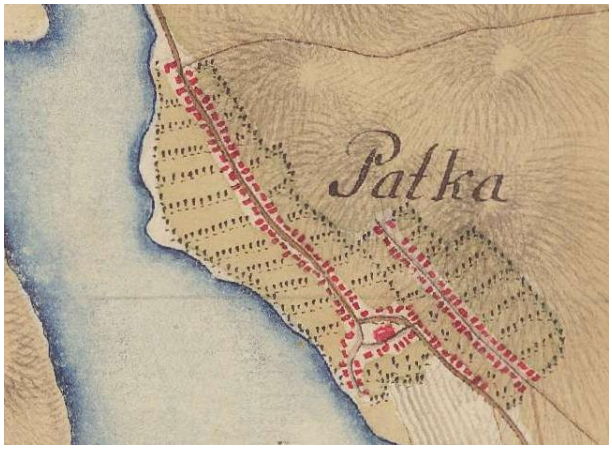

Első Katonai Felmérés / Forrás: http://mapire.eu/hu/

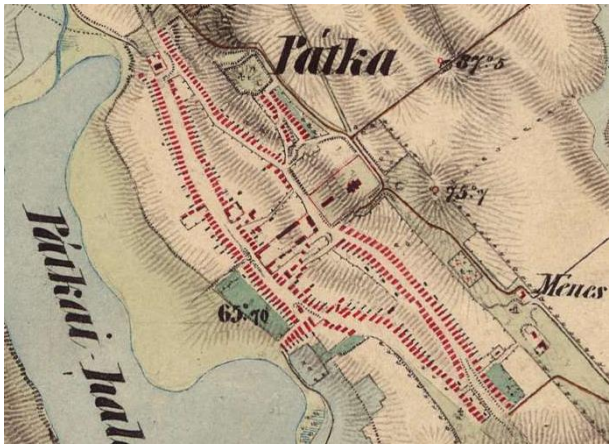

Második Katonai Felmérés / Forrás: http://mapire.eu/hu/

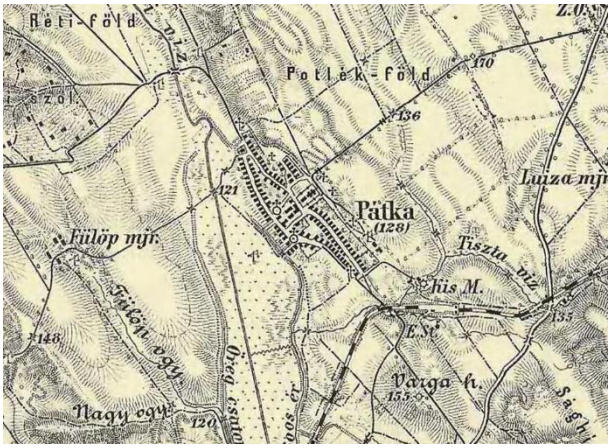

Harmadik Katonai Felmérés / Forrás: http://mapire.eu/hu/

Pátka 2017 / Forrás: https://goo.gl/maps/PN3czz9acpK2

[1] Szkladányi Károly – Pátka község története 1258-1967

ÖRÖKSÉGÜNK

Kulturális örökségünk megóvása mindannyiunk felelőssége

A helyi társadalomnak kiemelkedően fontos szerepe van az értékek feltárásában, megőrzésében és az új generációk számára történő átadásában.

Tegyük ezt úgy, hogy közben az eredeti stílus és érték is megmaradjon, ám a 21. század kívánalmainak is megfeleljen egy-egy régi épület.

Jelen fejezetben csokorba szedtük Pátka múltját, történelmét leíró épített örökségi elemeket, mindazon épületeket, építményeket, amelyek sajátos megjelenésüknél, jellegzetességüknél, településképi vagy településszerkezeti értékünél fogva a térség, illetőleg a település szempontjából kiemelkedőek, hagyományt őriznek, az ott élő emberek és közösségek munkáját és kultúráját híven tükrözik, a táj jellegzetes képéhez tartoznak.

3.1. MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK *(HV, M)*

A település igen gazdag országos védettségű illetve helyi védelemre érdemes örökséggel rendelkezik. Országos védelem alatt négy építmény is áll továbbá számos hagyományos népi építészeti elemeket őrző lakó- és gazdasági épülettel is találkozhatunk a védett utcaszerkezetű településen.

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM, NEPOMUKI SZOBOR

A község középkori templomát 1746-ban restaurálták, majd 1811-18 között épült fel a ma is álló, műemléki védettségű barokk templom. A főút kiöblösödésében megjelenő templom és a mögötte álló hangulatos teresedés a pátkai településszerkezet mai napig meghatározó eleme. A hangulatos téren számos emlékhely mellett egy szintén műemléki védettségű Nepomuki Szent János szobrot is találunk.

REFORMÁTUS TEMPLOM

Kevésbé szerkezet meghatározó szerepű, de kiemelkedő épített emlék az 1730 körül épült barokk református templom.

EGYKORI URADALMI ÉPÜLETEK

A település mai képének is meghatározó elemei azok az uradalmi épületek, melyek a Lamberg, Merán, Ivánka, Hochburg gazdaság idején épültek.
A „Fő" út mellett álló, hosszan elnyúló tömegű 18. században, barokk stílusban épült Ivánka-kúria, a második világháborút követően 2007-ig iskolaként működött, jelenleg polgármesteri hivatal és közösségi épület.

Egykori uradalmi épület

Ivánka-kúria / Forrás: www.historicgarden.net

LAKÓ ÉS GAZDASÁGI ÉPÜLETEK

A település egyetlen és ezáltal legrégebbi parasztháza a Kossuth u. 134. A parasztház fejlődéstörténetének kezdeti szakaszát idéző egytraktusos, három sejtes nádfedelű épület, fabetétes orommezeje, egyszerű dísztelen homlokzata népi építészeti örökség.
Pátka ugyan a tűzvészt követően újjáépült, de a hagyományos népi építészeti számos eleme újra éledt a most is megtalálható lakóépületekben. A jellemzően nyeregtetős, sok esetben csonkakontyolt, toldott oldaltornácos széles utcafronttal kialakított lakóépületek közül vannak még eredeti részletképzésű, nyíláskiosztású elemek amelyek megőrzése fontos, hogy jó példaként szolgáljanak.
Az épületek modern átalakításával egyre gyorsabban tűnnek el építészeti értékeink. Ahhoz hogy megmenthessünk közülük néhányat a jövő számára, hogy jó példaként, mintaként szolgálhasson az elkövetkező épület felújításokhoz sürgősen lépni kell. A jövőben ezen épületek értékmegőrzésére az önkormányzatnak és a lakosoknak is figyelmet kell fordítania, és pályázatok segítségével, önkormányzati támogatással segíteni az építészeti hagyományok fennmaradását.

A település legrégebbi parasztháza

3.2. MEGHATÁROZÓ ZÖLDFELÜLETI, TÁJI TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Pátka a Velencei-hegység nyugati peremén fekvő, a Székesfehérvár és Lovasberény közötti főútról leágazó út mentén található zsákfalu. A községet déli irányból a Velencei-hegység gránit röghegységének maradványai, a Kőrakáshegy, a Vargahegy és a Ságihegy határolják, legmagasabb pontja, a Varga-hegy. A völgyben fekvő településre bármely magaslatról letekintve a több mint 300 hektáros víztározó hatalmas vízfelületét látjuk. A Császár-víz völgyének pátkai részén a XIX. századig változó mélységű tó hullámzott, az 1970-es években készült el a mai 312 hektáros tározó, mely közel négy évtizede a természetkedvelők és a horgászok paradicsoma. A tározó mára a tájkép és tájhasználat elengedhetetlen alkotóeleme és formálója.

A település és környéke a Pátkai-tározóval együtt Fejér megyének csaknem a közepén, a Vértes és a Velencei-hegység között fekvő Lovasberényi-hát, Sőrédi-hát, Zámolyi-medence és Velencei-hegység kistájak határán terül el. A település közigazgatási területe emiatt alapvetően három féle domborzattípusból áll.

A Császárvíz-völgy Észak-Mezőföld egyik legjelentősebb völgye. Mintegy 2000-4000 évvel ezelőtt természetes tó volt a pátkai völgytágulatban. A völgytágulat süllyedése miatt duzzadt fel benne a Császár-víz vize, de medrének feltöltődése után hamarosan kiszáradt. Süllyedése napjainkban is tart.

A Sörédi és a Lovasberényi hátak különböző vastagságú löszborítású hátak. A falu Lovasberényi-háthoz tartozó része hosszan elnyúló, eróziós-deráziós völgyelésekkel és fiatal peremsüllyedékekkel tagolt, löszös hát, mérsékelten tagolt, alacsony dombság. Hosszú lejtői erősen erodáltak. A talajok a barnaföldektől a csernozjomokig terjedő skálán képződtek, aszerint, hogy a talajképző kőzet mennyire

agyagos és mennyi karbonátot tartalmaz, valamint hogy mennyire volt kitéve az eróziónak. A löszös hátakhoz tartozó területek túlnyomó része szántóföldi művelésben van.
Pátka déli területe törésekkel, vetődésekkel és széles völgyekkel tagolt, erősen lepusztult hullámos gárnittönkfelület, amely észak és északnyugat felől enyhe szelíd lejtőkkel emelkedik ki a mezőföldi löszös halomvidékből. A település egyedülállóan különleges természeti képződményei a Sági-hegyen található, úgynevezett "Sülé göbölé"-k, amely a híres velencei ingókövek párjai.

Az erdőket egy nagyobb tömb képviseli a déli részen, és néhány kisebb erdőfolt a vízfolyások és a tározó mentén, sok jellegtelen állománnyal és akácossal. A karakteresebb erdők többnyire a löszön kialakuló elegyes tölgyesekre hasonlítanak. Az erdők legnagyobb része azonban idegenhonos fafajok uralta állomány.
A gyepes vegetáció leginkább a löszbe vágódott völgyek oldalain maradt fenn, ahol – a ritka erdőfoltok mellett – cserjések és száraz gyepek találhatók. A délies oldalakat löszpusztagyepek maradványi jellemzik. Az északias oldalakban található erdőssztyepprétek számos, ebben a tájtípusban ritka fajt őriznek. A nagyobb patakok mellett vízpartra jellemző vegetáció is előfordul.

Tájszerkezeti vonalas elemek:
- Villamosenergia-átviteli hálózat
- Szénhidrogén szállítóvezeték
- Császár-víz
- Bicske–Székesfehérvár megszűnt vasútvonal
- Székesfehérvár-Lovasberény közút

Tájváltozási tendenciák:
- Vonalas közlekedési infrastruktúra-elemek (kerékpárút) létesítése
- egyre intenzívebb turizmus
- ásványi nyersanyag kitermelési szándékok, igények

VÉDETT TÁJI ÉRTÉKEK

A tájegységek találkozása, a vízfolyások, a tájhasználat eredményeképp Pátka védett természeti érétkekben gazdag település.

Natura 2000: A település déli része a Velencei-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területébe, északi völgyvonulata a Zámolyi Medence Különleges madárvédelmi területébe tartozik.

Ökológiai hálózat: Az ökológiai hálózat magterületeit a Natura2000 területek és a halastó környéke, az ökológiai folyosót a víztározó és a kapcsolódó vízfolyások alkotják.

Egyedi tájérték: A tájak karakterének fontos összetevői az egyedi tájértékek, amelyek Pátkán a következők

Megnevezés	Típus	Jellemzők
fekete nyár	Faegyed; jelesfa	Törzskörméret: 601 cm
Kereszt	Feszület	
Kereszt	Feszület	
Ivánka kúria	Történeti kert	
Külterületi pince	Pince	
MRT 7/30.lelőhely	Bánya	Ismeretlen korú kőbánya
Kereszt	Feszület	
Külterületi pince	Pince	Pince, településen kívül
MRT 7/29.lelőhely	Bánya	Ismeretlen korú kőbánya
Régészeti lelőhely	Régészeti lelőhely	
Forrás	Forrás	
Forrás	Forrás	
R. k. templom (Szent Anna)	Plébániatemplom	
Gémeskút	Gémeskút	
Forrás	Forrás	
Nepomuki Szent János-szobor	Szobor	
Kereszt	Feszület	
Külterületi pince	Pince	
Forrás	Forrás	
Gémeskút	Gémeskút	
Gémeskút	Gémeskút	
Külterületi pince	Pince	
Külterületi pince	Pince	
Református templom	Templom	

Táj- és természetvédelemmel érintett területek

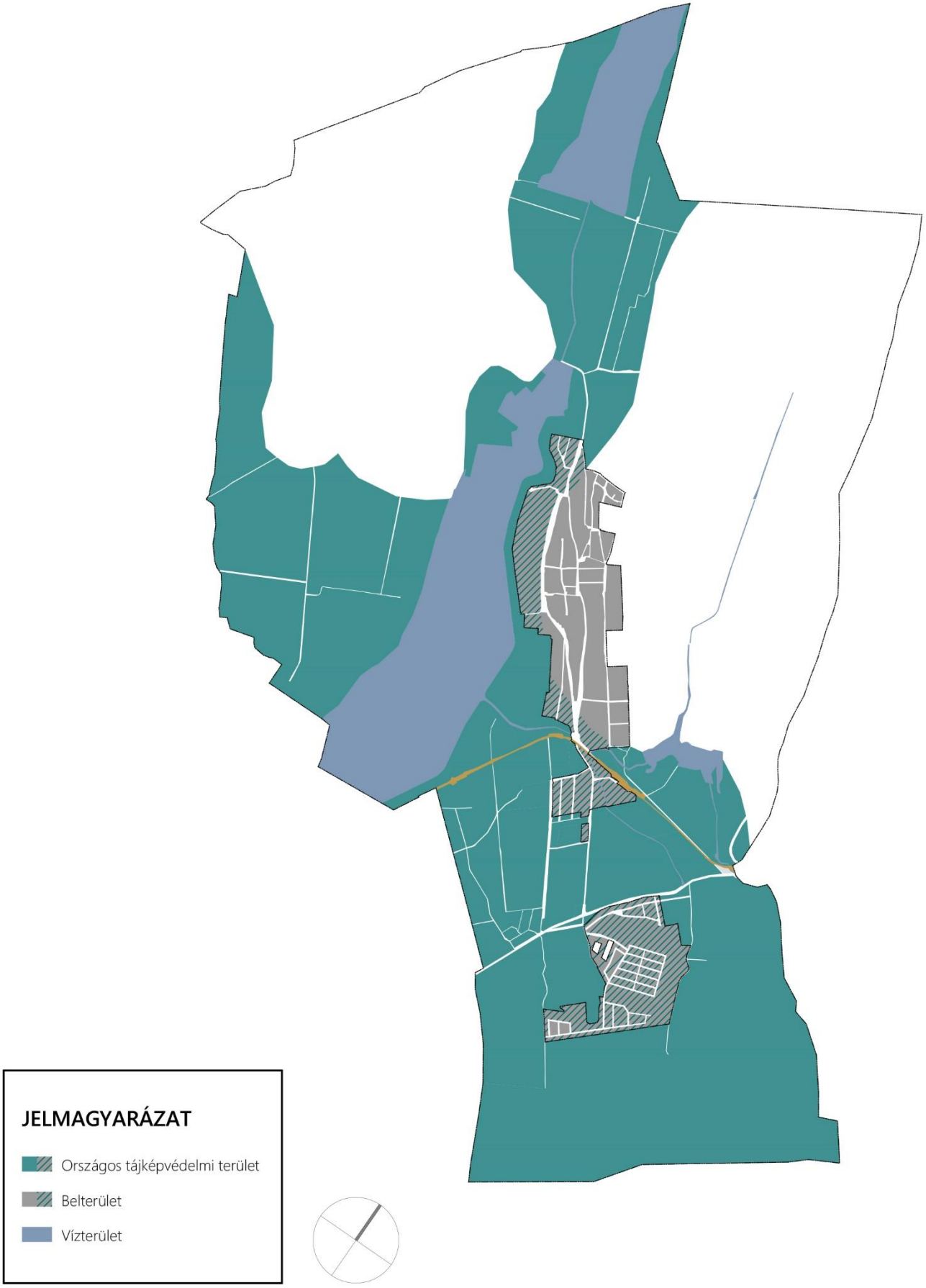

Tájképvédelem: OTRT szerinti tájképvédelmi övezet a közigazgatási terület déli, és középső részét érinti

A Vértes Natúrpark a település északi határát érinti.

A legfőbb érték véleményünk szerint a tájhasználati rendszer meglévő részletei: az erdővel borított hegyoldalak délen, a hegylábi szántók, a szőlőhegy, a tavak, tározók, Császárvíz vizes élőhelyei. Táji szempontból pedig a változatos domborzat számos pontjáról feltáruló nagy kiterjedésű tájrészletek.

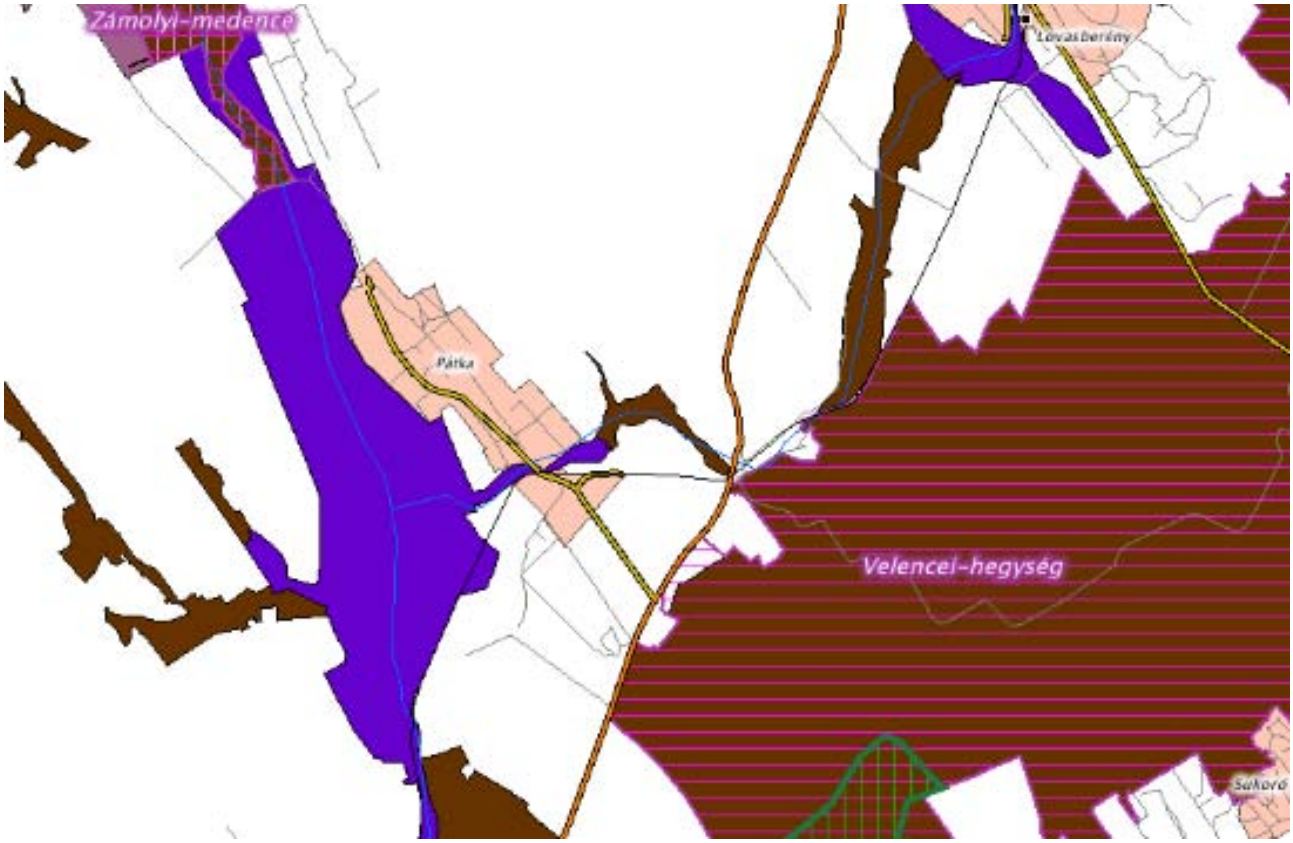

A védett természeti területek elhelyezkedése Pátka környékén (Forrás: TIR)

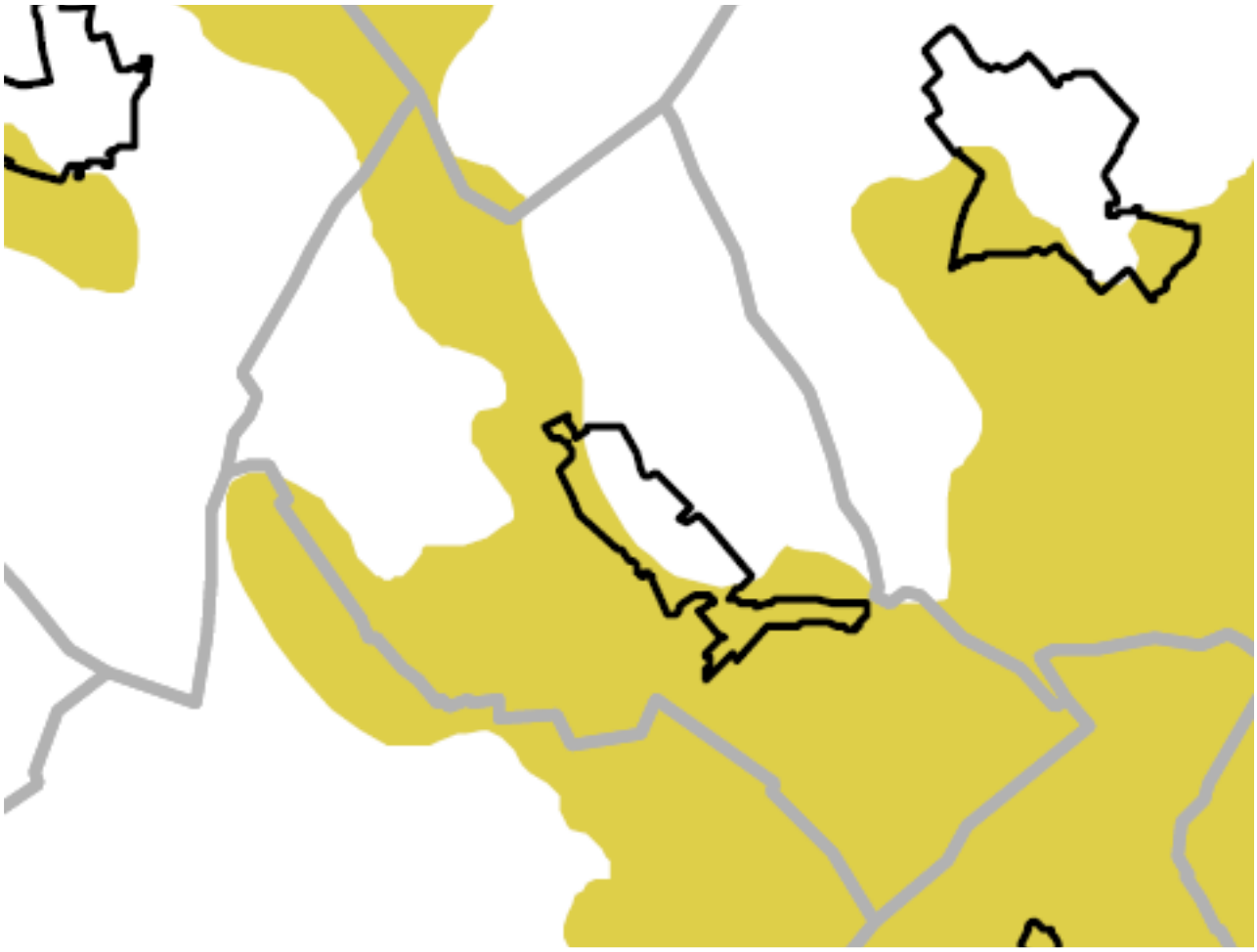

A tájképvédelmi övezet elhelyezkedése Pátka környékén (Forrás: OTRT)

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

A településkép egységét a hasonló karakterű épületek adják, ezért az épületek formálásakor az anyaghasználatban, a homlokzatképzésben, a színezésben az illeszkedés az elvárás, amely nem zárja ki a jelen korszerű építészeti törekvéseket sem.
Pátkai jellegzetes, kialakult építészeti arculatról beszélhetünk, amely a település történeti hagyományait is tükrözi. A 18-19. század emberének életformájához igazodóan jött létre a keskeny telkek és az oldalhatárra épült házak sora. Ez a település kialakult építészeti karakterének alapja, melyhez minden esetben igazodni szükséges, hogy megmaradjon a község történeti településszerkezetének hangulata és emberi léptéke. Modern építészeti megoldások esetén is reagálni kell a kialakult épített környezetre, megőrizve a kialakult nyugodt faluképet.

Építményt, építményrészt a környezet adottságainak figyelembevételével, ahhoz illeszkedve kell megvalósítani úgy, hogy a beépítés az adott utca értékeit figyelembe vegye.

AZ ILLESZKEDÉS SZEMPONTJAI:

- a beépítés módja, mértéke, és a használat rendeltetése,
- a szomszédos ingatlanok benapozásának, kilátásának és megközelítésének zavartalansága,
- az alaprajzi elrendezésből adódó tömeg és homlokzatképzés utcaképre gyakorolt kedvező hatása,
- a homlokzat tagolása, színezése, a nyílászárók kiosztása,
- a tetőzet kialakításának, hajlásszögének és esetleges tetőfelépítményeinek, anyaghasználatának környezethez illő megválasztása,
- növények fajtájának, telepítésének gondos megválasztása,
- a közterületek kialakításának, az utakat kísérő zöldterület megőrzése,
- a rendeltetéssel összefüggő hirdető-berendezések elhelyezésének és kialakításának településképi megfelelősége,
- az épületgépészeti és egyéb berendezések, valamint tartozékaik lehetőleg takart elhelyezése.

TOVÁBBI ÁLTALÁNOS ÉRVÉNYŰ AJÁNLÁSOK:

- A közterülettel érintkező telekhatáron történő építés esetén az egy telken lévő épületeket egységes terv alapján ajánlott kialakítani.
- Magastetős épület tetőterét legfeljebb egy szintként javasolt beépíteni.
- Síktáblás napelem, napkollektor magastetős épületen az épület ferde tetősíkjában, azzal megegyező dőlésszögben, lapos tetős épületen elsősorban az épület attikájának takarásában ajánlott elhelyezni. Minden esetben lehetőleg a közterületről nem látható módon.
- A védett építmények korszerűsíthetők, bővíthetők, funkciójuk megváltoztatható, azonban értékei nem csökkenhetnek.
- Védett területen adótorony, antennatorony, reklámtorony, reklámzászló, vagy az utcaképet egyéb módon károsan befolyásoló építmény elhelyezése nem javasolt.
- Közművek, légvezetékek, földkábelek elhelyezésénél elengedhetetlen szempont a településkép védelme.

ÁLTALÁNOS ZÖLDFELÜLETI AJÁNLÁSOK

Ha szeretnénk, hogy kertünk önmagában is életképes legyen, illeszkedjen környezetébe akkor néhány tényezőt nem hagyhatunk figyelmen kívül mint a talajt, az éghajlatot és a kert kitettségét. Ezen változóknak általában az őshonos fajok felelnek meg elsősorban, melyek a tájhoz való természetes kapcsolatuk okán illeszkednek Pátka zöldfelületei, kertjei közé. Az őshonos fajokon felül, a helyi sajátosságoknak megfelelően további illeszkedő fajok is javasolhatók.

TELEPÍTENDŐ NÖVÉNYZET

A falusias környezet legmeghatározóbb zöldfelületi elemei a magánkertek. A kis díszkert, a gazdasági udvar és a haszonkert hagyományos képe különleges hangulatot kölcsönöz a településképnek, megtartásuk szükséges még akkor is, ha ma már a díszkertben alkalmazott növényfajok eredeti funkciója elfelejtődött.

A növényalkalmazásnál is célszerűbb a természetes, honos fajokat előnyben részesíteni a divatosabb „városi" és ritka egzóta fafajokkal szemben.

Városi divatnövények (hamisciprus, tuják, luc- és ezüstfenyő), geometrikus vonalak, szimmetrikus elrendezések, tengelyek mellőzése a lakó- és présházak környékén, mert nem illeszthetők be egy hagyományos növényhasználaton alapuló, többszintű kistelepülési zöldfelületi rendszerbe. Egyes esetekben létjogosultságuk megengedett (eltakarás, háttérként), de tömeges alkalmazásuk nem kívánatos. Tömeges alkalmazásuk jellegtelenséget eredményez. A díszkerteket kiegészítő, a tornácra vagy ablakba kerülő cserepes (dísznövények hangulatosak, szintén a hagyományos elemekhez tartoznak. (Pelargonium zonale, Asparagus sprengeri, Begonia sp., stb.)

Invázív és özönfajok (akác, nemesnyarak, aranyvessző, zöld juhar) mellőzése, kivéve belterületen a gömbakác. Azonos fajú/fajtájú növényekből álló hosszú sövények, fasorok mellőzése belterületen. Betegségeknek ellenálló fajok választása. Haszonnövények, gyümölcsfák ültetése.

Külterületi út menti, árokparti fasorok megőrzése, pótlása, újak létesítése, tájfásítás a mezőgazdasági utak mentén helyben honos fafajokkal.

Belterületen, főleg a vízfolyás menti széles sávban helyben honos fafajok (hazai füzek, nyarak, kocsányos tölgy…stb.) alkalmazása, szabálytalan elrendezésben, a fák végső méretének figyelembe vételével, a kedvező át- és kilátások biztosításával, tervszerűen.

A zöldfelületek mennyisége és minősége az idegenforgalom egyik legfontosabb vonzereje egy településen, ezért a meglevő értékek megőrzése és fejlesztése alapvető

A tájjelleg megőrzésére alkalmas, javasolható növényfajokat önálló mellékletben szerepeltetjük. Ezek egy része (többsége) hazánkban őshonos, kisebbik része pedig elsősorban a gyümölcsfajokból illetve a falusias jelleget tükröző parasztkerti növényekből (főleg meghonosodott cserjék) kerül ki.

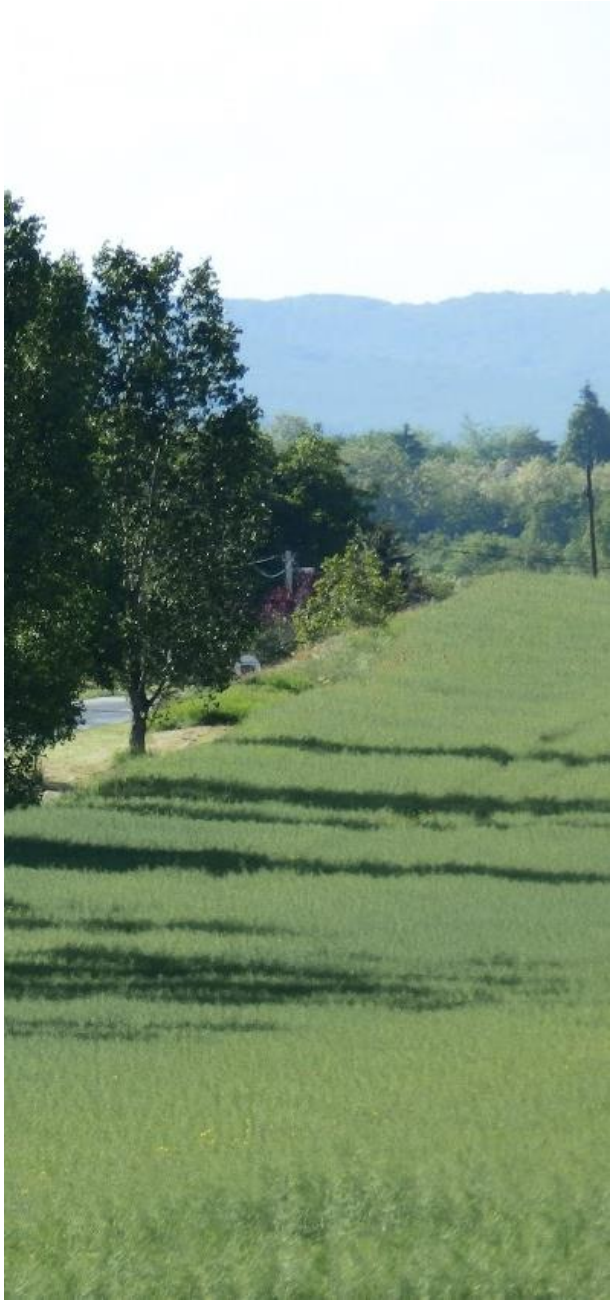

5

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK

A tájkarakter elemzésben a domborzati, geológiai, vízrajzi, éghajlattani, talajtani és biogeográfiai adatokkal egyenrangú szerepe van az esztétikai tájminősítésnek, valamint a tájkaraktert erősen befolyásoló aspektusoknak, mint pl. a történelmi, néprajzi, kollektív emlékezeti vonatkozások stb.

Pátka részben Velencei-hegység északi előterében levő dombvidékre, a Császárvíz menti víztározó mellé települt. A táj alakulását alapvetően a termelési viszonyok határozták meg évszázadokon keresztül. Termőhelyi adottságai következtében elsődlegesen mezőgazdasági település, ezen belül a vízfelületek, vízfolyások, és a hegyoldali erdők, illetve ezek sávos váltakozása meghatározza a külterület tájképi adottságait.

Tájképvédelmi, illetve tájkarakter megőrzése szempontjából kiemelt jelentőségű területek találhatóak a közigazgatási terület déli részén a Velencei-hegység északi lejtőin, és középső sávjában, a víztározó és kapcsolódó vízfolyásai mentén elsősorban természetközeli állapotú területeken. Az övezet lehatárolásának fontos szempontja a tájkarakter, a történelmileg kialakult tájképi értékek védelme, a hagyományos tájszerkezet és tájhasználat megőrzése és a kilátás-rálátás szempontjából kedvező, nagy távolságból látható tájképi területek védelme, a vizuális szennyezés megakadályozása. A tájképvédelmi övezet természet-földrajzilag tagolt, ezért igen változatos tájhasználatú, tájképileg érzékeny, lankás hegylábi területeket, valamint a tájképileg szép fekvésű település tájban megjelenő épített környezete szempontjából meghatározó területét, a víztározót és a kapcsolódó vizes területeket foglalja magába.

A tájképvédelmi övezetre vonatkozó szabályozás elsődlegesen a hagyományos tájszerkezet és a tájkarakterrel összefüggő települési karakter védelmét szolgálja. Pátka területének északnyugati és északkeleti része tájképi szempontból a nagy kiterjedésű homogén tájhasználatok és nagyfeszültségű hálózat következtében ma már kevésbé harmonikus. Viszont a belterület kettéválasztott tagolása, kapcsolata a víztározó, a szőlőhegy illetve a déli oldal hegylábi irányába harmonikus és karakteres képet mutatnak.

Ezek alapján Pátka közigazgatási területén tájképi szempontból hét különböző karakterű területet határolhatunk le, amelyek arculati jellemzőit az alábbiakban foglaljuk össze:

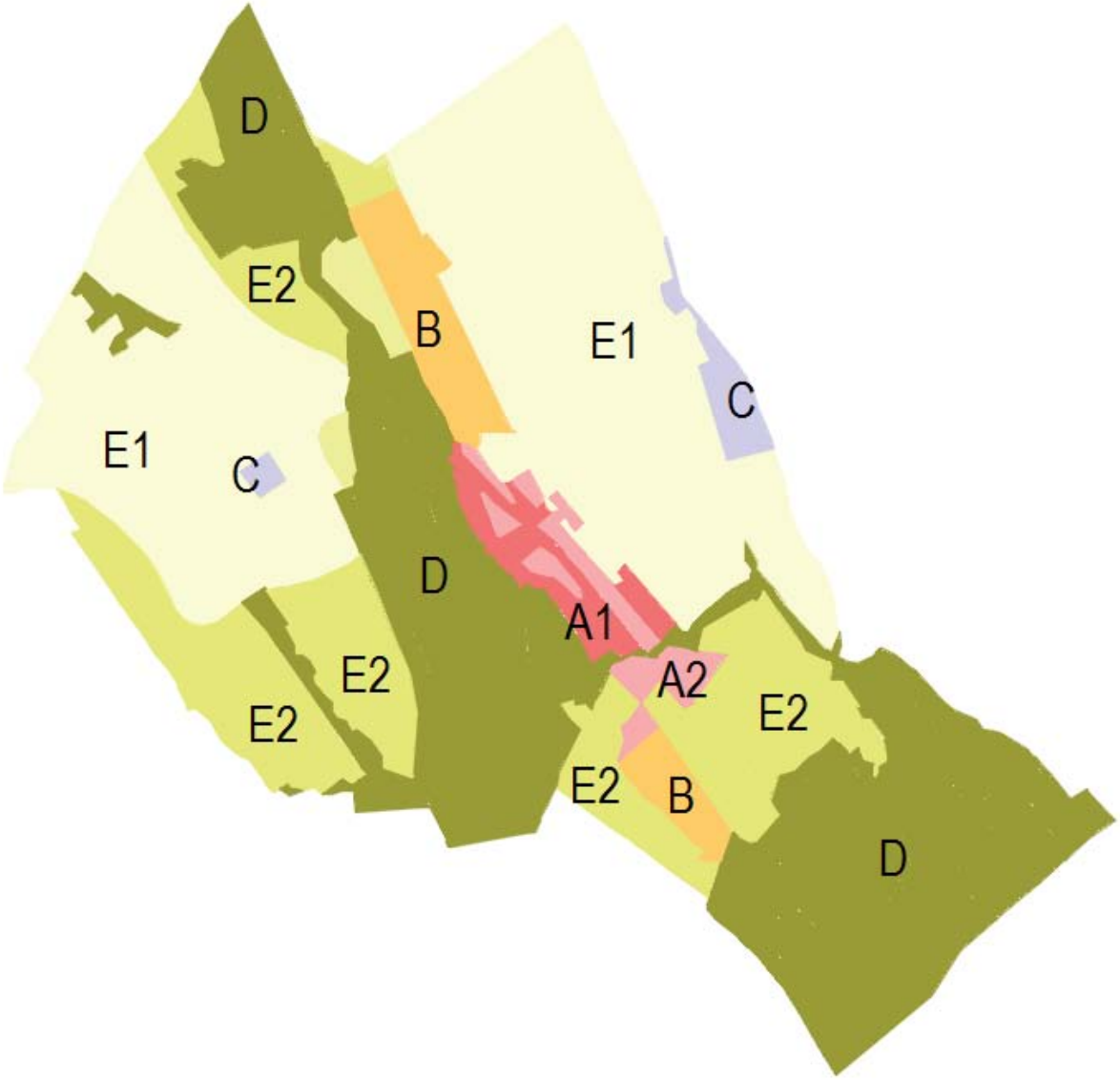

A különböző karakterű külterületi egységek elhelyezkedése Pátka területén
A1 – belterület, A2 - a belterület lazán vagy be nem épített, kertes területei, B — szőlőhegyi, zártkerti területek, C– külterületi mezőgazdasági és honvédségi létesítmények, D – tájképileg érzékeny természet és tájképvédelmi kijelöléssel érintett övezet, E1 – tájképileg kevésbé érzékeny dombsági nagytáblás, E2 – tájképileg érzékeny mezőgazdasági területek

A: Pátka belterület: A vízfolyás illetve víztározó mentén kialakult településszerkezet, középkorú vagy idősebb korú, főleg lomblevelű növényzettel, örökzölddel, kevés utcával.

Az A1 területek sűrűbben beépítettek, itt a növényzet elsősorban az épületek és az úttest közötti, változó szélességű zöldsávban, előkertekben jellemző. A településkép jellemző értékes zöldfelületi elemei az idősebb diófák (Juglans regia) és vadgesztenyefák (Aesculus hippocastanum), a templomkert japánakácai (Sophora japonica). Ezek mellett a házsorok és az útburkolat között leginkább gyepesített, széles felületen gyümölcsfák, vérszilvák (Prunus cerasifera Nigra), diófa, hársfa, kisebb virágos szegélyek is találhatók. A zöldfelületek gondozottak. A játszótér jól van elhelyezve, a település hagyományos képét nem zavarja. A thujafélék és fenyők inkább az előkertekben vannak.

A település zöldfelületi képére a viszonylag széles, vegyesen beültetett sávok jellemzőek.

A Petőfi Sándor utca és a Tanácsház köz kereszteződésénél levő jó adottságú teresedést a zöldfelületek helyett sajnos a vezetékek uralják

A Petőfi Sándor utca és a Jókai utca kereszteződésében levő csaknem üres zöldfelület

Az A2 területhez tartoznak a házakhoz tartozó hátsó kertek, a temető, a falu újabban, lazábban beépített területei. Az A2 belső kertekhez tartozó része a belterület és a nagyüzemi mezőgazdasági területek közötti átmeneti, védelmi és tájképi szerepet is betöltő zóna, ahol elsősorban a háztáji növénytermesztéshez kacsolódó gyümölcsfajok és haszonnövények jellemzőek. A református és katolikus illetve hősi temetőrész elkülönül, erdős-ligetes szegélyét sokszor az invázív akác és és bálványfák adják.

A B jelű, szőlőhegyi, zártkerti területek növényzete is karakteres. A pincefalukban megszokott és jellegzetes gyümölcs- és a pincék előtt álló „öreg" diófák (Juglans regia) mellett sok helyen látunk eperfát (Morus alba), akácot (Robinia pseudoacacia), hársfákat (Tilia sp.), juharfákat (Acer sp.). Ezek a településrészek nem annyira növényzetük, mint kilátás- és rálátásvédelmi szempontok miatt érdemelnek említést. A tájkarakter részei a különleges mezoklíma által kialakított, a természeti adottságokhoz illeszkedő dűlők rendszere, és a sajátos szőlőhegyi történeti tájelemek: dűlőutak, az parcella és birtokhatárok.

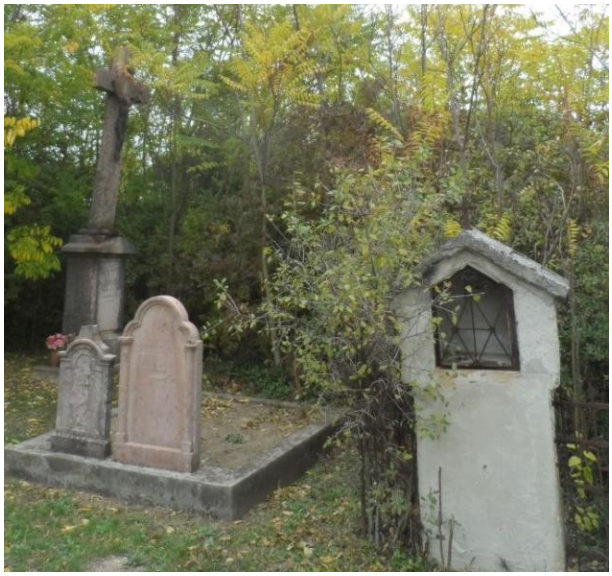

Temetői kereszt

A templom előtti 5-6 db, kb. 50-60 éves japánakácok

Rálátás a Varga-hegyi zártkertre a pátkai bekötőútról

Kilátás a tározóra a Varga-hegyről

Kilátás a Zámolyi-tóra a Lesvölgy északi végéből távvezetékkel

Pléhkereszt a Lesvölgyi-dűlőben

Akácos ligetes terület idős eperfákkal (Morus alba) a Lesvölgy déli végében

A C területek külterületi mezőgazdasági és volt honvédségi létesítmények, mint a Boglyas-hegyi major és a Lujza majori volt szovjet laktanya területén levő létesítmények. Elsősorban növényzettel történő tájba illesztésük, rehabilitációjuk jelent feladatot.

A D jelű, tájképileg érzékeny természet és tájképvédelmi kijelöléssel érintett övezetbe tartoznak a Natura2000 és az ökológiai hálózattal érintett területek, a víztározó és a horgásztó, illetve az őket kísérő gyepek, vízfolyások, vizes élőhelyek rendszere, valamint a település déli részének erdős területei. Természeti értékeik mellett tájképileg és tájtörténetileg is nagyon értékesek. Jellemzően az OTRT szerinti tájképvédelmi övezet területén találhatók.

A pátkai tározó

A tározó töltésének külső oldalát kísérő széles, gyepes sáv

A település-táj kapcsolat jó példája: a falu látképe a tározó töltéséről.

Tározó a Varga-hegyről

A halastó

Tiszta-víz csatorna menti terület

A Császár-víz hídjánál

Zámolyi-tározó a Boglyasi-szőlőhegyről (ma szántó), háttérben a Vértes

Pátka a Boglyasi-szőlőhegyről (ma szántó), háttérben a Velencei-hegység

Eperfasor a Király-bereknél (Morus alba) nem csak tájtörténeti, hanem egyedi tájérték is.

E1 tájképileg kevésbé érzékeny dombsági nagytáblás mezőgazdasági területek főleg a külterület északkeleti és északnyugati szélén levő, beépítetlen mezőgazdasági területek, enyhén hullámos felszínek, amelyeket földutak, árkok, fásítások tagolnak.

Az E2 tájképileg érzékeny mezőgazdasági területek az OTRT szerinti tájképvédelmi övezet részei, enyhén hullámos felszínek, amelyeket földutak, árkok, fásítások tagolnak. A két legfontosabb ilyen fásítás a déli bekötőút menti kettős nyárfasor és a 811. sz. lovasberényi út déli oldalán leágazó, mintegy 300 m hosszú földút szakasz menti eperfasor (Morus alba). A legnagyobb eperfák közel 1m átmérőjűek. A selyemhernyó tenyésztése Magyarországon már a 17. század végén megindult, s ekkor ezrével kezdték telepíteni az eperfákat.

Sok magyar földesúr birtokain átvezető útjait eperfákkal szegélyezte, vagy külön szedreseket létesített selyemhernyói táplálására. Az eperfákkal szegélyezett országutak hosszú ideig hozzátartoztak honi tájképeinkhez. Napjainkra, mivel állítólag sok káros hernyó gazdanövénye, illetve az utak szélesítése miatt csaknem teljesen eltűntek, ezért fontos és különleges érték a Pátkai fasor.

Ezeken a területeken

- új nyomvonalas létesítmények beépítések létesítésénél a táji és természeti értékek érvényesítése elsődleges
- kevés, de jól elhelyezett és megválasztott fával, facsoporttal, vagy fasorral igen hatásosan lehet fokozni a tájképi értéket

Két idős eperfa (Morus alba) közelebbről

A pátkai nyárfasor

A pátkai nyárfasor a táj képében is meghatározó

Gyepes domboldalak a Szűzvár felől előtérben az E2 kategória szántóterületei

Pátka Szűzvár felől előtérben az E2 kategória szántóterületei

6

ÉPÍTÉSZETI SZEMPONTBÓL ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Mint a legtöbb magyar faluban, úgy Pátkán sem lehet tisztán, egyféle képi megjelenést mutató településrészeket lehatárolni. Az elmúlt száz esztendő alatt a fejlődés, az építkezések a társadalmi-gazdasági különbségek szerint egyre többszínűek lettek, s elhelyezkedésük vegyessé tette az korábban egyértelmű sajátosságokkal kialakult településrészeket.

A mai területhasználatot tudomásul véve, a történelmi ismereteket, a múlt még látható jeleit felhasználva osztottuk fel a falu területét olyan részekre, melyekben felfedezhető és erősíthető többé-kevésbé egységes településkép.

Pátka település karakterére a sokszínűség jellemző: a történeti településrészen fésűs beépítésű parasztházak, a domboldalra felkúszó kisebb méretű zsellértelkek mellett megtalálhatjuk az utóbbi 50 évben beépített illetve most beépülő tervezett parcellákat is.

JELMAGYARÁZAT

- Pátka belterület
- Pátka külterület
- Vízterület
- Részlet kiemelése

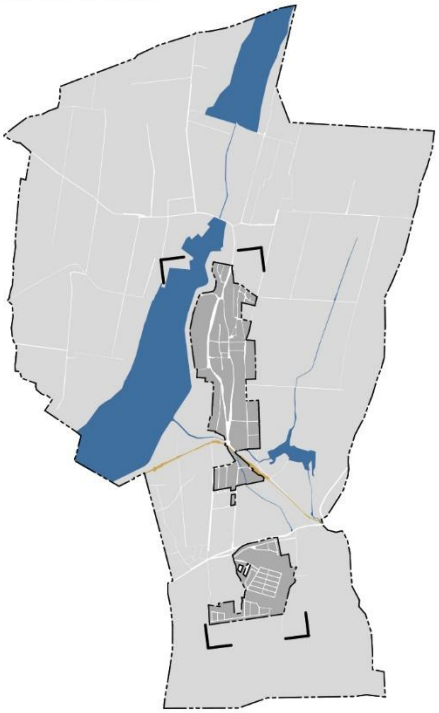

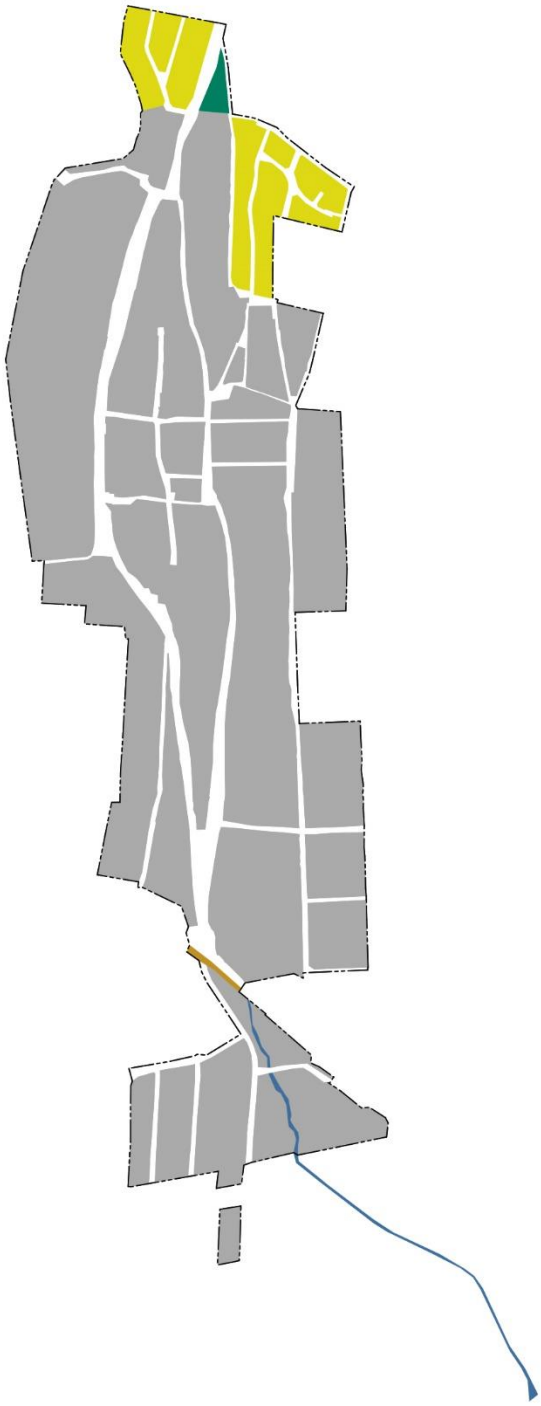

JELMAGYARÁZAT

- Átalakuló hagyományos karakter
- Új családi házas karakter
- Zártkerti karakter
- Vízterület
- Vasútvonal

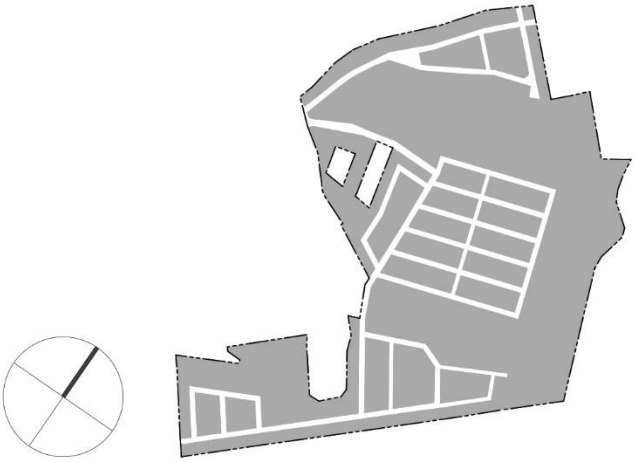

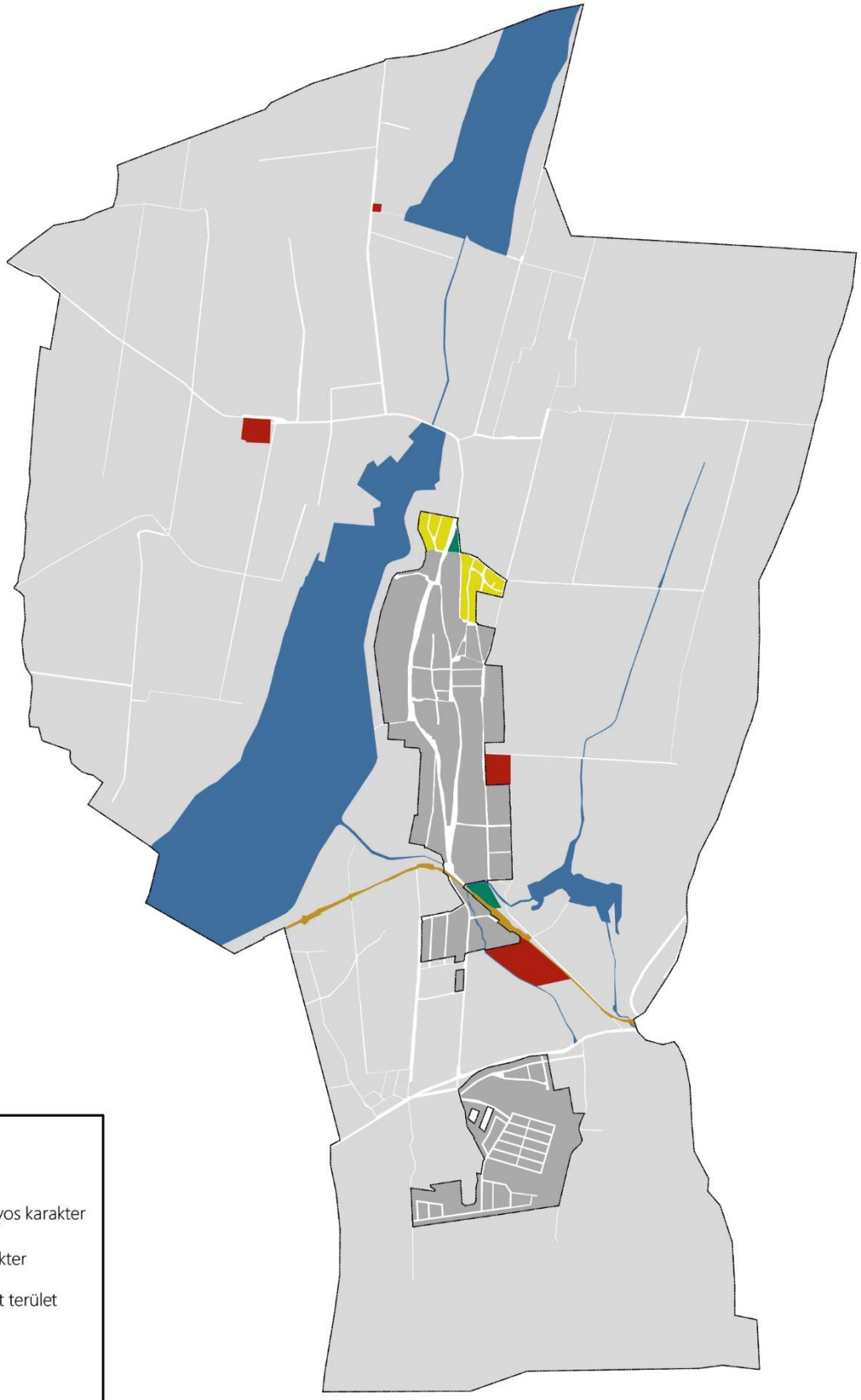

JELMAGYARÁZAT

- Átalakuló hagyományos karakter
- Új családi házas karakter
- Beépítésre nem szánt terület
- Zártkerti karakter
- Gazdasági terület
- Vízterület
- Vasútvonal

7

ÁTALAKULÓ, HAGYOMÁNYOS KARAKTER

A település egykori fő utcáját – a Kossuth Lajos és Petőfi utcák - a hagyományos telekszerkezetű és részben 19. századi, 20. század eleji utcára merőleges, oromfalas oldaltornácos lakóház típus és ehhez sorosan kapcsolódó háztáji gazdálkodáshoz szükséges gazdasági és állattartó melléképületek (pajta, szín, istálló) jellemezték. A polgárosodás illetve az említett épület típus fejlődésének természetes velejárójaként az utcával párhuzamos tömegű épületek, épületszárnyak is megjelentek a karakterben. E hagyományos beépítést számos helyen egyszintes sátortetős vagy egyéb típusterv szerinti nyeregtetős otthonokra „cserélték". A 1970-es, 80-as évektől sajnos épültek a területen az itteni életformától idegen, többszintes, loggiás vagy erkélyes, a környezetbe nem illő lakóépületek is.

7.1. ÁTALAKULÓ, HAGYOMÁNYOS KARAKTER AJÁNLÁS

TELEPÍTÉS

A településrészen az épületek előkert nélkül, illetve kis előkerttel az oldalhatáron állnak az épület mögé sorolt gazdasági illetve tároló épülettel.
A karakterben nem javasolt a szabadon álló (telek közepén elhelyezett) illetve a telken nagymértékben hátrahúzott beépítés illetve az utcára nyíló gazdasági vagy tároló épület. Keresztbeforduló épületszárnyat csak kellően széles telek esetében alkalmazzunk.

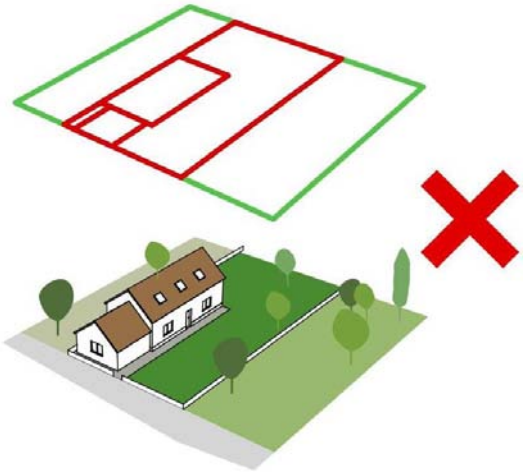

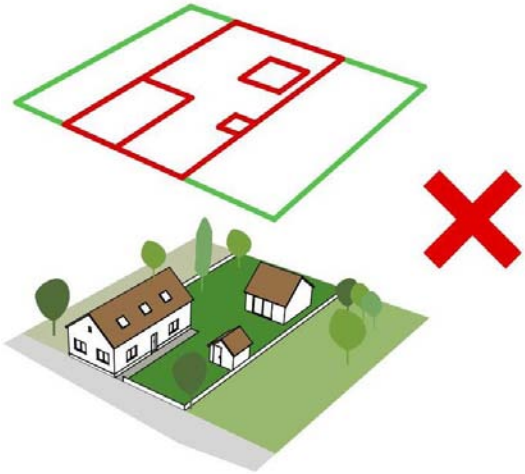

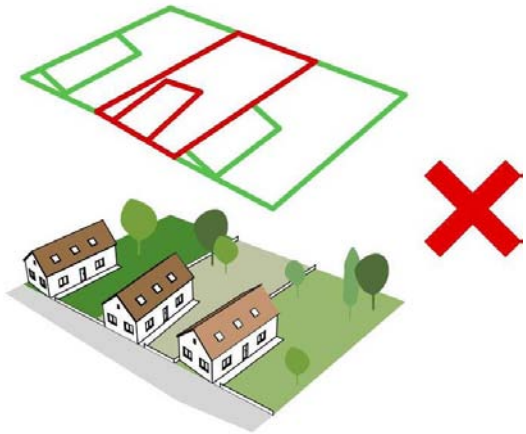

MAGASSÁG

A meglévő épületek közé épülő új házak magasság választása során igazodjunk a kialakult környezethez – szomszédos épületekhez.
Nem javasolt a többszintes illetve túl magas házak elhelyezése.

TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA

A Karakterben a tetőformák – tetőgerinc vonala – utcaszakaszonként is igen változatos, ellenben a tetőhajlás tekintetében az országos normák szerinti 35-45 fok a jellemző.
Új építés esetén a legalább az utcaszakaszra jellemző, hasonló tömegű és egyszerű tetőformájú épületben gondolkodjunk.
A túl meredek („alpesi") illetve túl alacsony („mediterrán") hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja a falu utcaképét, ezért kerülendő.

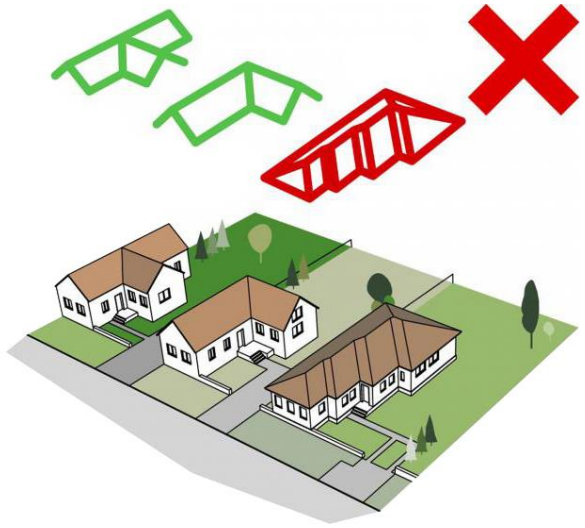

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍN

Az épületek tömegformálása során a hagyományos arányok megtartására kell törekedni, de legalább az utcai homlokzatot alakítsuk úgy, hogy illeszkedjen az utcára, utcaszakaszra jellemző formavilághoz.
A településrészt téglaépítésű, vakolt homlokzatú, cserépfedéssel, kő lábazattal készült lakóházak jellemzik.
Anyaghasználat során továbbra is javasolt a természetes anyagok tégla, fa, terméskő alkalmazása, a kerámia cserép fedés valamint a homlokzat sima vakolt felületű kialakítása. Általánosságban a kapart, dörzsölt, szórt felületképzések idegenek a településrész hagyományaitól, alkalmazása kerülendő, vagy csak egyes felületek hangsúlyozásra vegyesen használjuk a homlokzaton.
A karakter épületeinek színvilága változatos, mégis harmonikus egységet képez, ezért nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat a homlokzatok tekintetében sem. Javasolt a fehér illetve a természetes föld színek világosabb árnyalatainak használata.
A karakterben a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn.
Nem ajánlott a túl határozott karakterű, nagyhullámú, nagyméretű cserepek alkalmazása.

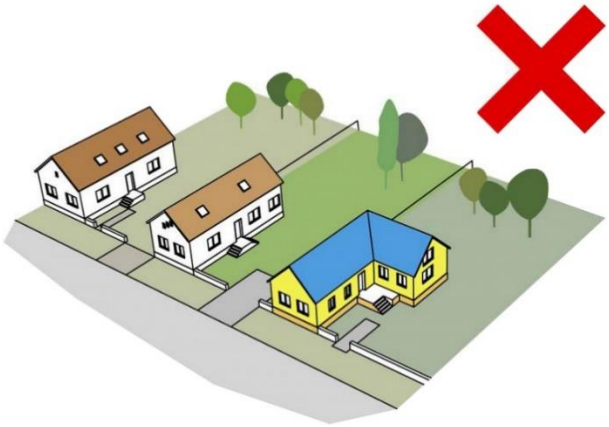

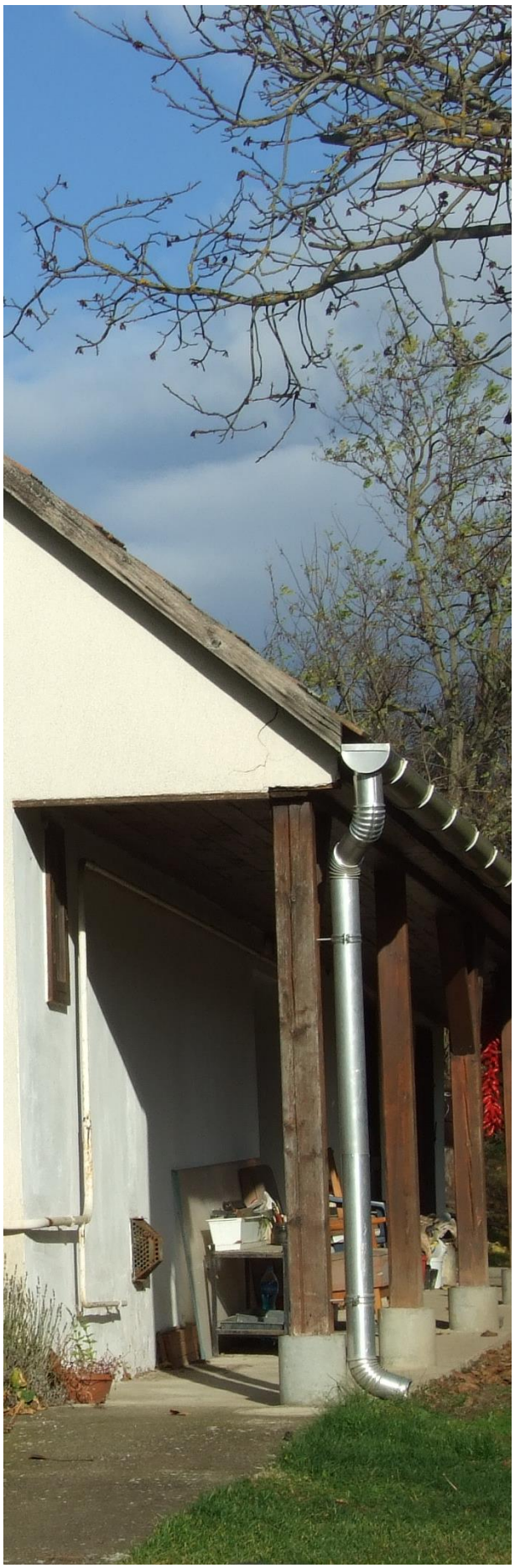

TORNÁCOK

A tornác – az épülethomlokzathoz csatakozó fedett folyosó – egykoron a kert, a gazdaság felé való nyitottságot, a belső helyiségek közötti közlekedést és az időjárás elleni védelmet egyaránt biztosította.
Pátka hagyományos településrészén még fellelhetők a falazott oszlopos, mellvédfalas oldaltornácok, ami követendő példaként is szolgálhat és a mai épületek esetében is – azok közvetlen másolásának kerülésével – alkalmazhatók.

12

72

AJTÓK, ABLAKOK

A Karaktert egykor a 2 illetve 2+1 ablakos, szimmetrikus, kiegyensúlyozott utcai homlokzatú parasztházak, túlnyúló ereszes illetve kifutó tornácos kialakítása jellemezte. Az épületek hagyományos nyílásrendjét sok épületen megváltoztatták, nyílászáróit kicserélték.
Az új építésnél, felújításnál törekedjünk a megfelelő homlokzati nyílásarányok kialakítására!
Nyílászárók esetében is javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok használata, hiszen míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható.
A nyílásokkeretek esetében is a rikítók helyett javasolt a természetes, föld színek használata.

KERÍTÉSEK, TÉRFALAK

A hagyományos beépítésű karaktert a 30-40 cm-es lábazattal vagy anélkül kialakított 150 cm maximális magasságú áttört fa- illetve fémkerítés jellemzi, mely alkalmazása továbbra is javasolt. A XIX. közepétől városi hatásra a településen is megjelentek a betonkerítések, amelyek közül számos változatát megtaláljuk a településen.
Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést alakítani. A teljesen tömör, átláthatatlan utcai kerítés kerülendő és csak kivételes megoldásként alkalmazandó.
A kerítések színezésével, alkalmazkodjunk az épületszínekhez, - például: a faelemes kerítés színezése harmonizálhat a homlokzati faszerkezetek színével, - ezzel megteremtve az építmények közötti egységet.

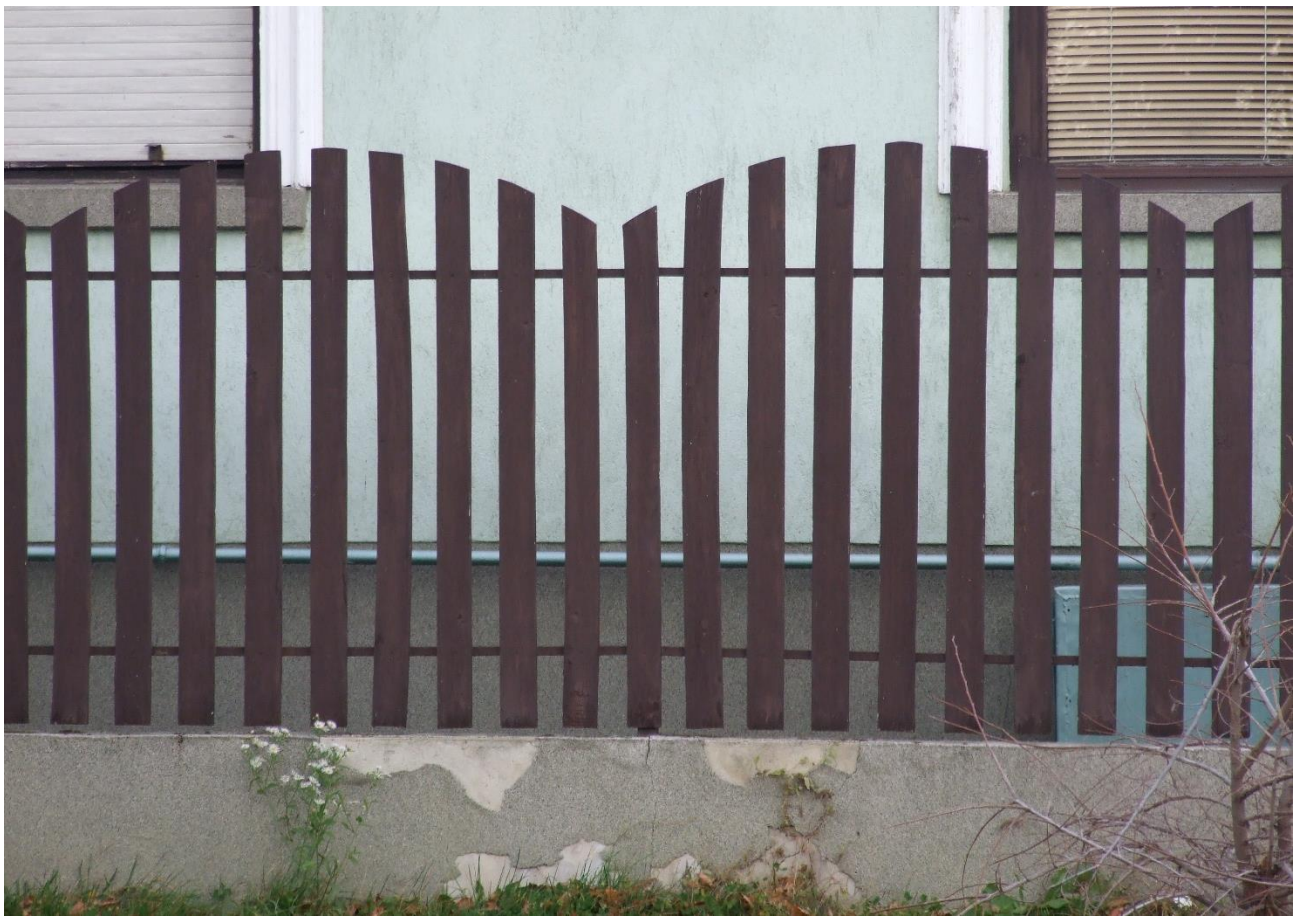

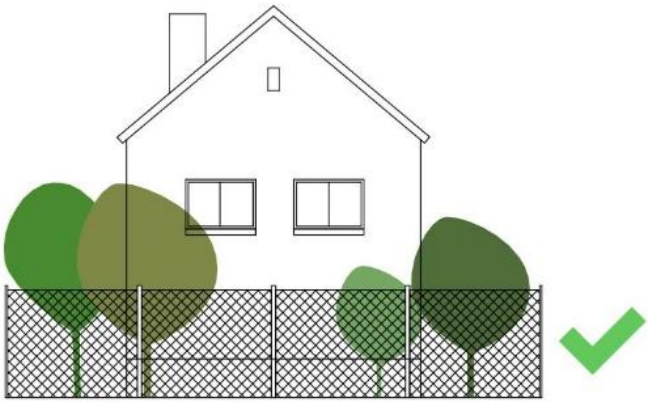

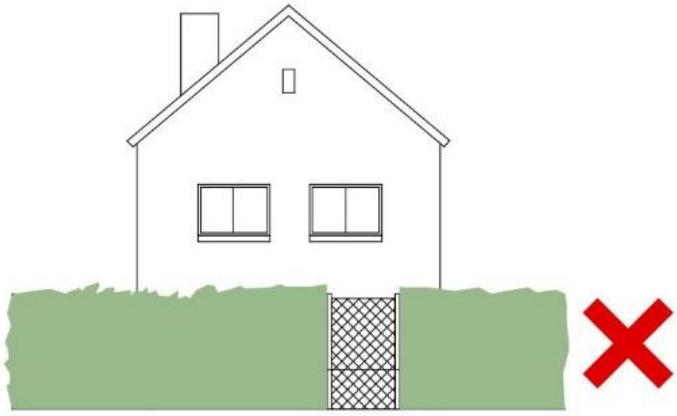

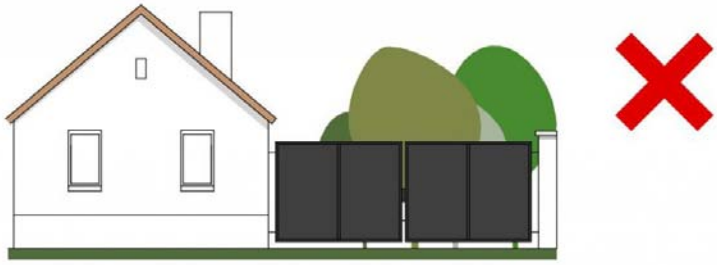

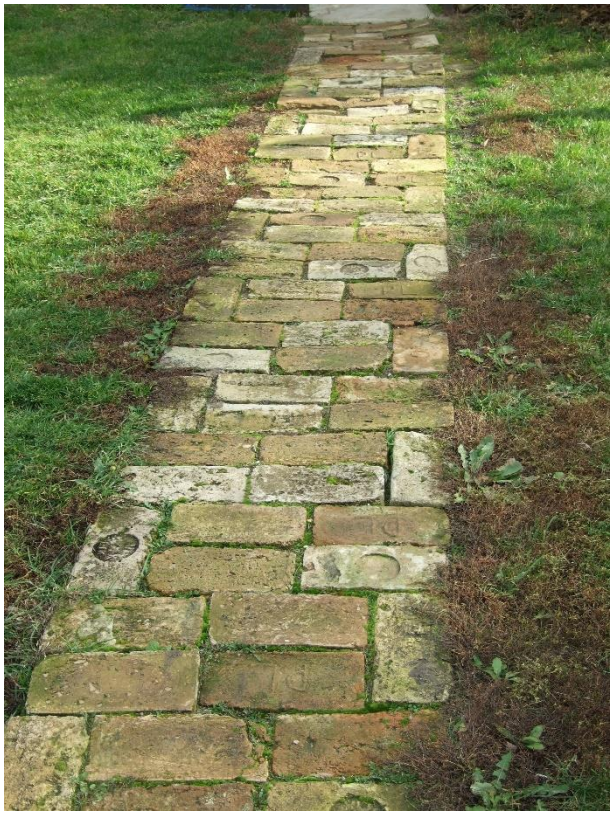

KERTEK

A magánkertek esetében az utcafronti növényültetésekben nagyobb szerep jut a dísznövényeknek. Kedvezően befolyásolja az utcaképet a néhány helyen megjelenő kerítésfronti sövény, az előkerti díszkertek és változatosabb díszfák megjelenése kerten belül is. Ez a tendencia megőrzendő, további változatos előkerti növényültetéssel fokozható. Kerülendőek a 2-3 méter magas átláthatatlan falat képező örökzöld ültetések, helyettük alacsonyabb lombhullató térhatárolók kedvezőbbek.

A meglévő fás növényállomány megőrzendő mind a közterületeken, mind a magánkertekben. Az előkertek a település arculata szempontjából különösen fontosak, hiszen az utcakép formálásában is szerepük van.

Az előkertekbe maximum 1 méter magasságú növényzet ültetése javasolt. A kertek végeiben álló gazdasági épületek és ezzel együtt a gazdasági funkció lehatárolása növényfuttatással vagy keskeny sövények telepítésével kedvező megoldást nyújt.

8

„ÚJ" BEÉPÍTÉSŰ KARAKTER

A település idővel a Petőfi Sándor utcára merőlegesen utcákkal illetve a tömbbelsők feltárásával, telekmegosztással új építési területekkel egészült ki. A település legújabb részein ahol az épült házak legtöbbje tetőteres beépítésű, 10 éve épített otthonokkal találkozhatunk. Az településrész beépítettsége részleges, még számos építési telek várja az ideköltözőket.

8.1. „ÚJ" BEÉPÍTÉSŰ KARAKTER AJÁNLÁS

TELEPÍTÉS

A településrészen a főépületek jellemzően 3-5 m-es előkerttel, oldalhatáron álló illetve szabadonálló módon kerültek kialakításra.
Nem elfogadható az épületnek az utca vonalától elforgatott vagy hátrahúzott rendszerű telepítése. Több gyermekes családnak szükséges nagyobb méretű ház is legyen a falu arculatának megfelelően az utcához közelebb telepítve. Ilyen elhelyezésnél marad a telek hátsó felében egy védett kertrész a család intim összejöveteleinek, szabadidejének eltöltésére, esetleg konyhakert művelésére, háziállat tartására.

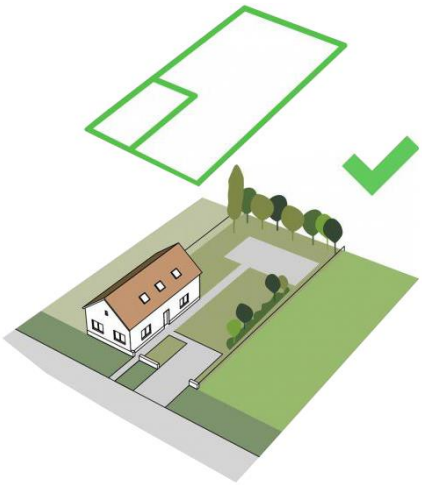

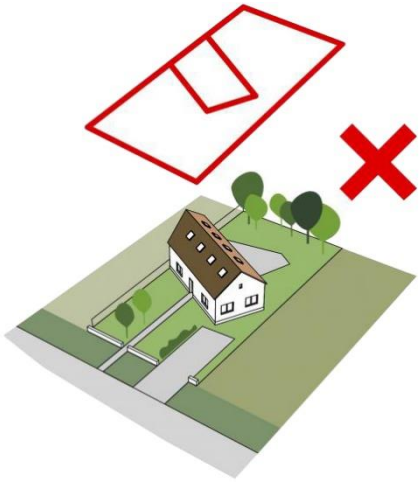

TEREPALAKÍTÁS

A karakter területei enyhébb vagy erősebb mértékben lejtősek, Ezért a területeken számítani kell a terep rendezésére, alakítására.
Az épület részben terepszint alá süllyesztése nem ajánlatos, hiszen az épület egyik oldalán kialakuló mélyedésben a csapadék összegyűlik, áztatja a házat, a kert nehezen használható. Hátrányos a ház erőteljes kiemelése is a terepszintből, hisz a környezetéből jelentősen kiemelkedő építmény zavarja a szomszédokat és feltűnésével rontja a településkép összhangját.
Az elengedhetetlen tereprendezésnél jó megoldás, ha a ház körüli terep egy része bevágással, a másik fele feltöltéssel kerül kialakításra. A legjobb megoldás ha épületünket illesztjük a terep adottságaihoz, azaz alacsonyabban fekvő részén pince, tároló helység kerül kialakításra.

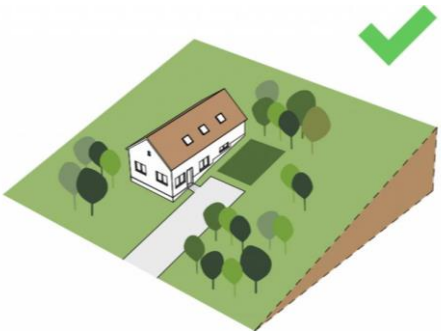

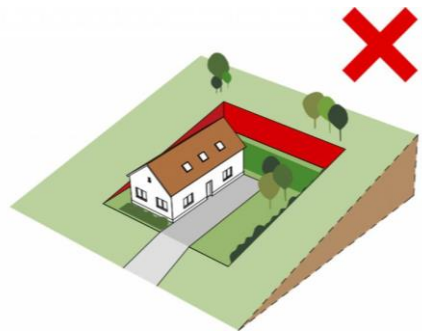

MAGASSÁG

A karakterben a főépületek magassága utcaszakaszonként közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak is a szomszédos épületek magasságának figyelembevételével javasolt elkészülnie.

Nem javasolt a többszintes illetve a környezetétől jelentősen eltérő magasságú házak elhelyezése.

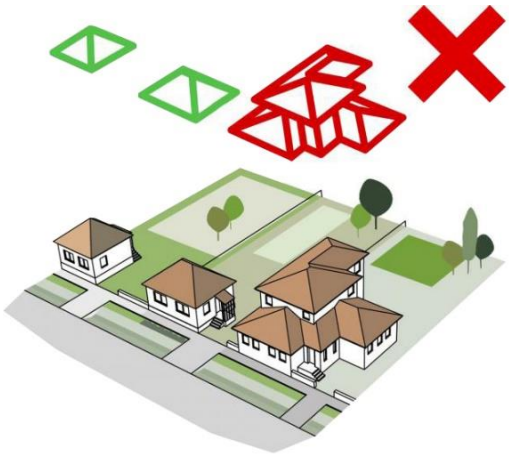

TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA

Az épületek kialakítása, megjelenése – ahol a közvetlen környezet adottságaiból más nem következik - magastetővel javasolt úgy, hogy a tető gerincvonala a kialakult beépítéshez igazodjon. A közvetlen környezetben – utcában - kialakult tetőhajlásszög alkalmazása továbbra is követendő.

Új házak tervezésénél ajánlatos a szomszédok érdekeit is figyelembe venni. Az egyszerű tetőformájú épületek közé ne épüljön többszörösen tördelt formájú tető, s amennyiben már több tördelt tetőformájú ház uralja az utcaképet, úgy oda ne egyszerű nyeregtetős épület kerüljön.

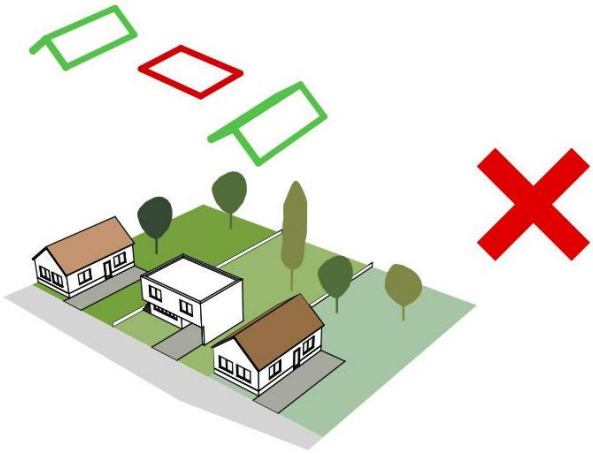

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍN

Az épületek tömegformálása során a kialakult arányok megtartására kell törekedni, de legalább közterületről érzékelhető tömegnek illeszkednie kell a környezetéhez.
Az új házaknál a változatos anyaghasználat és színezés a jellemző. de ügyeljünk arra, hogy a feltűnő színű festéket, burkolóanyagot az épület homlokzatára, fémlemezt vagy műanyagot a tetőfedésre ezen a településrészen se használjunk.
A településképet nem rontja a színvilág változatossága, de fontos, hogy a különböző árnyalatok a meleg színek skálájában maradjanak, amelyek közül is a pasztell változatok használatát szorgalmazzuk.

A természetes anyagból (kő, fa, cserép) készülő építmények felülete akkor a legszebb, ha megtartja természetes színét, s csupán tartósságát növelő színtelen kezelést kap.

TORNÁCOK, AJTÓK, ABLAKOK

A zsalúzia- vagy a redőnyszekrény rejtett kialakítású megoldása javasolt, mert az a homlokzat egységét nem bontja meg.
A falusi karakter oszlopos tornácai szép, követendő példák lehetnek. Új épületeinken a szélesített, vagy terasz fedésként használt ilyen külső tér az épület legkellemesebb helyét, helyeit alkothatják.
Új épület építésénél - annak oldalán vagy mögötte - törekedjünk a fedett terasz kialakítására, amely így kapcsolatot teremt az épített és a természetes környezet között.

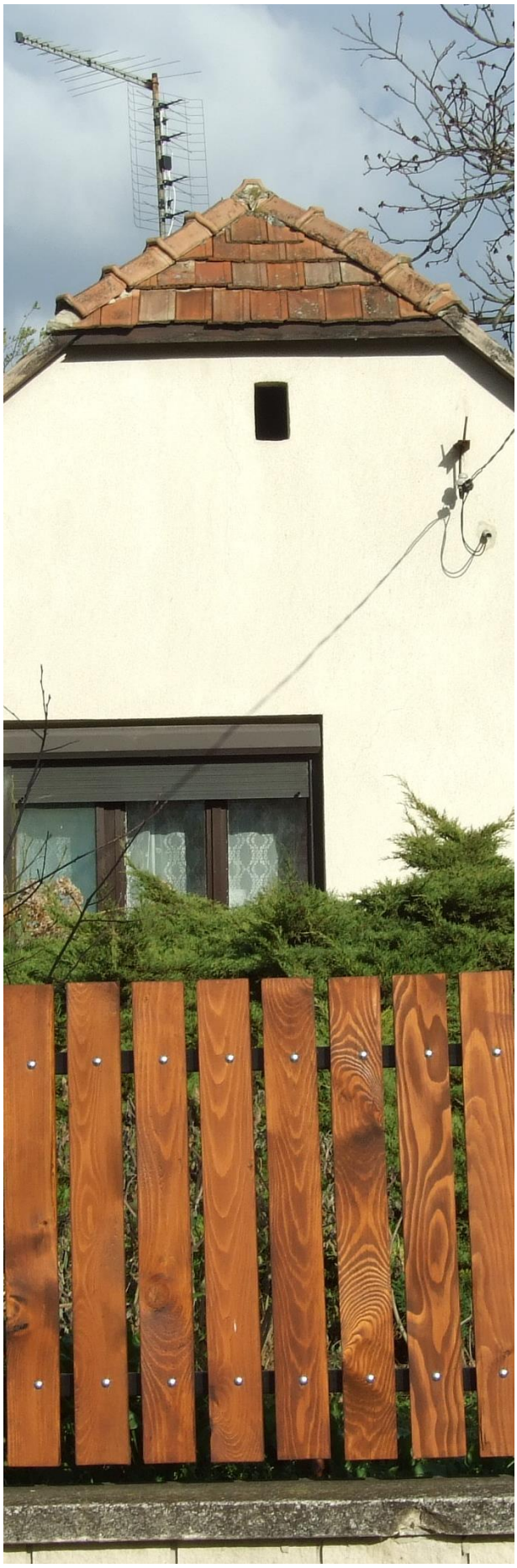

KERÍTÉSEK

A kerítés egyszerre teremt kapcsolatot a közterülettel, ugyanakkor elválasztja azt az ingatlantól.
A téglaoszlopok közötti fémpálcás illetve faburkolatos kerítésmezők a legjellemzőbbek. Ez a megoldás szép, egységes utcaképet eredményez, és eleget tesz az átláthatóság elvárt követelményeinek is.
A tömör, vakolt tégla vagy betonkerítés nem tartozik a településképileg ajánlott építmények közé.
A kerítés kialakításánál az épület anyaghasználatát, színezését vegyük figyelembe.

RÉSZLETEK

Egy épület hangulatát, összképét a részletek határozzák meg. Ha ezek a részletek nincsenek összhangban, akkor az egész épület harmóniája veszik el. A kis építészeti elemeknek, díszítéseknek a szerepe ugyanolyan fontos, mint például a tömegnek vagy tetőkialakításnak, mert egy túl díszített, a környezetéhez képest túlrészletezett épület ugyanúgy összkép romboló hatású lehet.
Fontos a stílusbeli és a hely szelleméhez igazodó részletképzések alkalmazása is.

KERTEK

A településrészen már mindenhol díszkerteket látunk, gazdasági funkció nem jellemző. Az ápolt kertek kialakítása tükrözi a modern kertkultúrát, sok esetben látszik a gondos tervezés eredménye. Mivel az utcák szélesek, így a kerítés előtti sávban is folytatódhat a díszkert jelleg. A közterületen megjelenő dísznövények változatossá teszik a településrészt, bár a „kevesebb néha több" elv mentén kialakított díszkertek kedvezőbbek a település arculata szempontjából. Az előkertekbe maximum 1 méter magasságú növényzet ültetése javasolt. Kerüljük a komor, csak örökzöldekből álló kiültetéseket, mellettük üde színfoltok a lombhullató cserjék, évelők.

9

GAZDASÁGI TERÜLET

Pátkán a belterülettől északra már meglévő mezőgazdasági üzem működik, ezen kívül a település arculatát befolyásoló egyéb működő ipari terület nincsen de a rendezési terv új vállalkozások befogadására az összekötő út mentén valamint a volt laktanya területen további területeket biztosít.

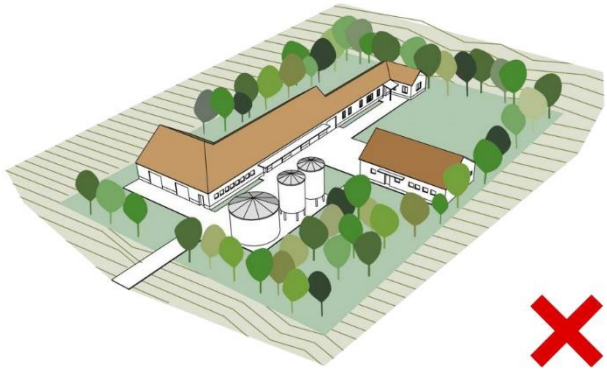

9.1. GAZDASÁGI TERÜLET AJÁNLÁS

TELEPÍTÉS

Telepítéskor a gazdasági épületeket célszerű a kiszolgáló és szolgálati épületektől megfelelő távolságban, tagoltan elhelyezni.
A túl szoros, tagolatlan telepítés nem javasolt.
A telek beépítésekor, a gazdasági funkcióból eredő nagyobb környezeti terhelést igyekezzünk ellensúlyozni több zöldfelület létrehozásával. Ennek megfelelően az épületek közvetlen és közvetett környezetében javasolt kétszintű, illetve háromszintű növényállomány ültetése (fák, bokrok).

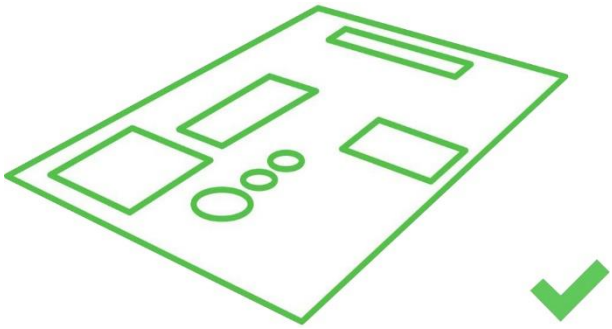

MAGASSÁG

A területen a horizontális épületkialakítás javasolt a többszintes illetve túl magas házak elhelyezése – technológiai indokok kivételével - nem támogatott.

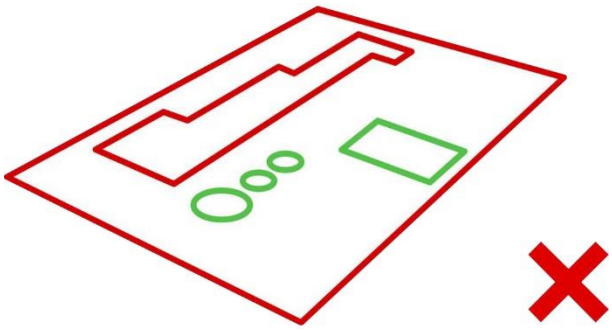

TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA

Irányadó a (tagolt) magastető használata, a tájképbe illő cserépfedéssel vagy lemez / fémlemez fedéssel a barna vagy szürke árnyalataiban. A hajlásszög tekintetében elfogadható a csarnok fesztávhoz igazodó alacsonyabb érték is.
Lapostetőt csak fenntartott (megfelelően gyomirtott) kavicsszórással és/vagy gondozott, intenzív vagy extenzív zöldtetővel javasolt kialakítani.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍN

Nem elfogadható a rikító színekben pompázó acélvázas csarnokok kihelyezése. Homlokzaton – mérlegelve az épület méretét és a környezetben elfoglalt helyét, javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek - például grafitszürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott föld színek - használata, a csillogó felületek kerülése.

KISKERTEK

Pátka beépített területeit délről illetve északról is nagykiterjedésű egykori zártkertek határolják.
A terület nagy része a mai napig szőlőként, gyümölcsösként művelt, de a valamikori funkció már csak részben jellemzi a térséget. A kertgazdálkodás szerepvesztése, a zártkerti épületek leromlását a belterület közelében a lakó-
távolabb a rendkívül jó – vízpart, magaslat - fekvési adottságának köszönhetően hétvégi ház, kisüdülő jellegű funkciók megjelenését idézte elő.

10.1. KISKERTI AJÁNLÁS

TELEPÍTÉS
A telepítésre hagyományosan a szabadonálló beépítés a jellemző. Az új épületek elhelyezése során azok telepítésénél törekedni kell a domborzat rétegvonalaival párhuzamosan elnyúló tömegek tagolására, ezzel biztosítva, hogy túlzóan nagy, falszerű egységek ne alakuljanak ki.
Az épület elhelyezésénél célszerű a tömeg terepre illesztése vagy részleges bevágása, a teljes földbevágás vagy teljes szintkiemelés nem elfogadható.

MAGASSÁG
A területen a többszintes illetve a környezetükhöz nem illeszkedő, abból tömegével kiemelkedő, magas házak elhelyezése nem támogatott.

TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA
Az épületek kialakítása, megjelenése nyeregtetős kialakítással javasolt, lapos tető vagy manzárdtetős tetőforma kerülendő. A tető hajlásszögét, a tetőfedés anyagát, az épület tömegformálását a környezethez illeszkedve kell kialakítani, illetve megválasztani. Törekedni kell a minél egyszerűbb formálásra.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍN
Új épület a hagyomány szerinti formákat, színvilágot követve illeszkedhet a kialakult karakterhez. Fontos a természetes szín és anyaghasználat alkalmazása.
A kiskertek területén tartózkodjunk a tájat elcsúfító mobilkonténerek, lakókocsik, ponyva-tárolók kihelyezésétől.
Nem elfogadható a feltűnő, harsány színek használata, a nagy-táblás tetőfedés és a teljes tetőfelületen alkalmazott fémlemez fedés.

KERÍTÉSEK
A zártkertben a kerítés kialakítás nem jellemző, amennyiben mégis kerítés építése tervezett kerüljük a hosszú, tömör kerítésszakaszok a takart drótháló, illetve tömör, támfal(szerű) kerítés alakítást.
A kert intimitásának megőrzése alacsony sövénysorral is biztosítható.

KERTEK
A karakter mozaikos tájszerkezete mind ökológiai, mind esztétikai szempontból igen kedvező, ezért annak megőrzése fontos célkitűzés kell, hogy legyen. Ennek érdekében nem javasolt a kialakult parcellák és zártkerti telkek összevonása, valamint a meglévő külterületi fasorok, erdősávok, cserjesávok irtása.
Szőlőhegyeken a szőlőművelés fenntartásával csak a pince bejáratnál jellemző a kis gyepterület. Az épület vagy boltpince mellett diófák ültetése általános, melyek egyben a pince árnyékolását is szolgálják. Esetleg telepíthető néhány gyümölcsfa, főként csonthéjasok, és cserjék. Gyakori a cseresznye, mandula, szelídgesztenye fa ültetése.
A lakó- és üdülőtelkek, de különösen a külterületek, szőlőhegyek területén a tájidegen fajok (tű- és pikkelylevelűek, tuják ültetése feltétlenül kerülendő.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A tájkarakter fejezet részletesen tárgyalta Pátka táji adottságait. Jelen fejezetben a cél a táji környezetben megjelenő gazdasági jellegű birtokközpontok, majorok, lovardák építészeti megjelenéséhez ajánlások megfogalmazása a lakóterületi karakterekhez hasonlóan.
A beépítésre nem szánt jelleg megtartása érdekében az építési beavatkozások során a tájba illesztés, a tájkarakter megóvása az elsődleges szempont a tájképvédelemmel nem rendelkező területeken is.

fotó: Red Horse Ranch honlapjáról

11.1. BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETI AJÁNLÁS

TELEPÍTÉS, MAGASSÁG

A kedvező tájképi adottságú külterületen fontos cél a tájképvédelmi övezetek jelenlegi állapotának, illetve a mezőgazdasági kultúrtáj jellegének megőrzése. A tájban megjelenő bármilyen építmény esetén annak tájba illesztése fontos feladat, amit a tervezés fázisában látványtervekkel javasolt alátámasztani.
Beépített terület esetén növényzettel határolt különálló – nem egybefüggő - épülettömegek alkalmazása. horizontális épületkialakítás javasolt.
A magas, többszintes házak elhelyezése nem támogatott.

TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA
Az épületek kialakítása, megjelenése alacsony hajlású nyereg- illetve fél nyeregtetős kialakítással javasolt, lapos tető vagy manzárdtetős tetőforma kerülendő. A tetőhajlásszög igazodhat a szerkezeti tartóváz adottságaihoz, de 45 foknál meredekebb ne legyen.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍN
A mezőgazdasági majorok, lovardák épületei a hagyomány szerinti formákat, színvilágot követve illeszkedhetnek a külterületi tájba. Fontos a természetes szín és anyaghasználat alkalmazása. A homlokzatképzésnél a kerámiaburkolat, drótüveg, műanyag hullámlemez, műpala alkalmazása kerülendő.
Nem elfogadható a feltűnő, kirívó színek használata, valamint a rikító színű fémlemez fedés illetve burkolat.

KERÍTÉSEK, TÉRFALAK
Amennyiben szükséges az egyes földrészleteket elhatárolni huzallal erősített élő sövénnyel, illetve maximum 1,80 m magasságú fa vagy drótfonatú kerítéssel ajánlott.

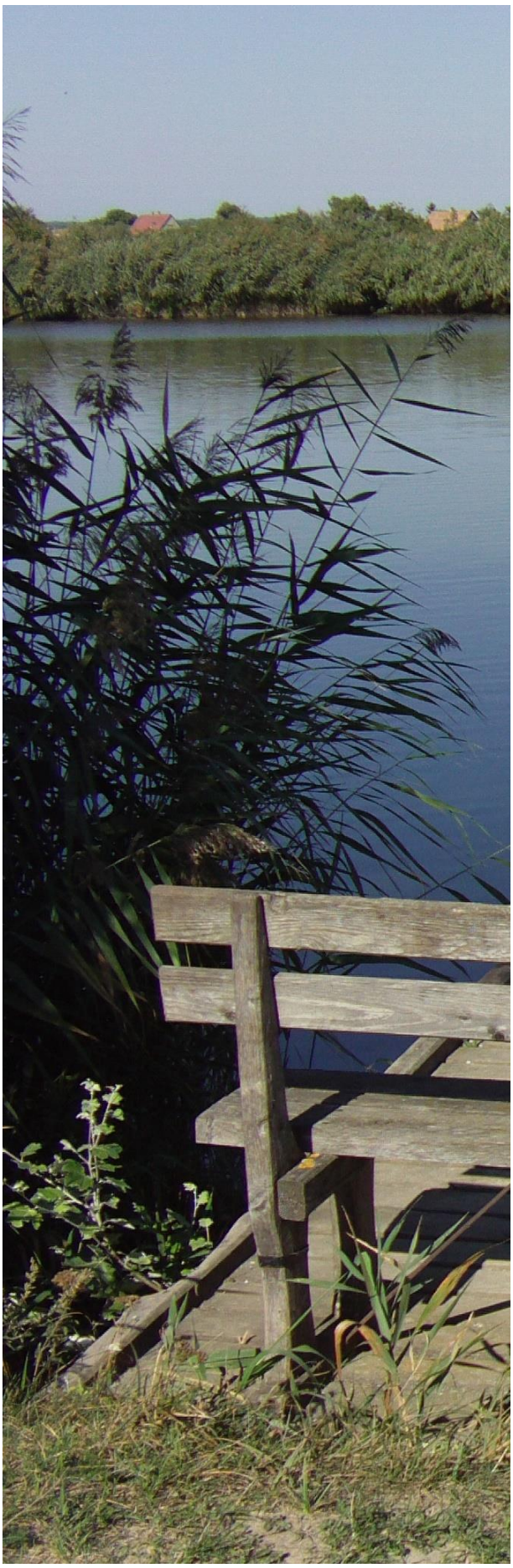

Forrás: http://provertes.hu/index.php/telepulesek/patka

Forrás: http://provertes.hu/index.php/telepulesek/patka

Forrás: http://provertes.hu/index.php/telepulesek/patka

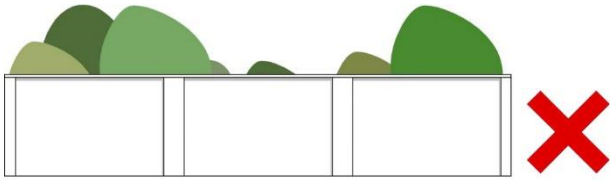

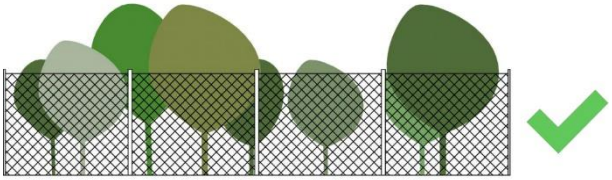

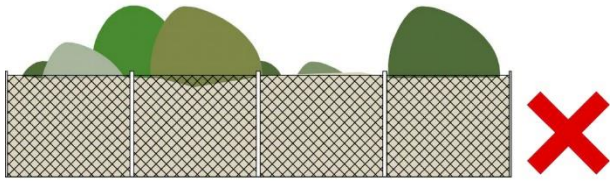

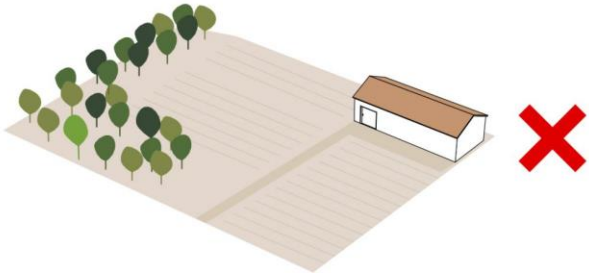

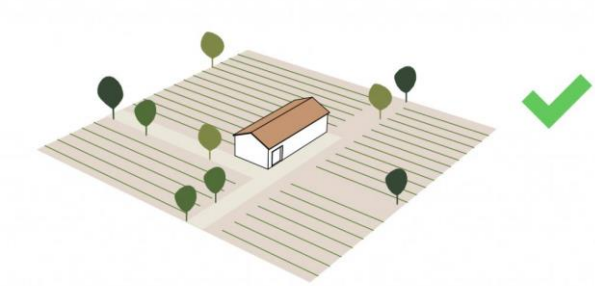

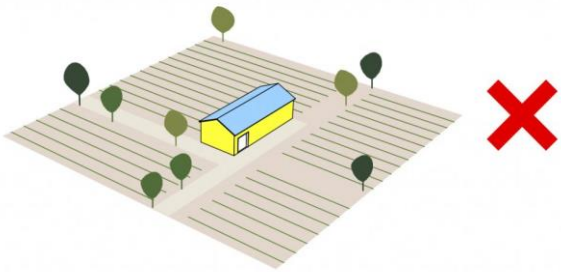

UTCÁK, PARKOK, KÖZTEREK

Közterületek településképi útmutatója
Az utca, a tér, a park a település mindenki által használt köztere. Ennek alakítása nem csupán az egyes telkek beépítéséből, hanem a tér arányából, a térfalat meghatározó felületek rajzolatától, minőségétől, anyaghasználatától is függ.

A nagyobb hársfát jól egészítik ki az alacsony évelők a kerítés előtt (sajnos a vezeték miatt a fa csonkolása elkerülhetetlen)

12.1. JÓ PÉLDÁK - ZÖLDFELÜLET KIALAKÍTÁSRA

Pátka környezetéhez, épületeihez a fából, műkőből vagy terméskőből kialakított, alacsony növényládák illeszkednek.
Utcabútorok, információs táblák kiválasztása során továbbra is törekedni kell az egységes települési arculat kialakítására, természetes anyagok használatára. A közterületi berendezések típusának, méretének megválasztása során a környező beépítés léptékét, építészeti arculatát, meglévő növényzetet figyelembe kell venni - kerülni kell a magas, kirívó kialakítású, színű berendezéseket.

Változatos, visszafogott növényalkalmazás összhangban az előkerttel

Egy-két nagyobb fa is kedvezően alakíthatja az utcaképet

A gyepes bejáratot szegélyező diófák és a gyepes árok hagyományos alkalmazása

Falusias jellegű, jó választás az évelők kerítéslábazat előtti alkalmazása, amelyet a két torzsás ecetfa (Rhus typhina) – bár nem tipikus falusi faj - jól egészít ki.

A szép őszi lombszínű fák alkamazása javasolható, de a vezeték miatt itt is előbb-utóbb gallyazni kell.

Jó ritmusú, szellős gyümölcsfasor kaszált gyeppel nem fedi el a homlokzatokat.

A széles zöldsáv lehetőséget adna nagyobb méretű, karakteres fák telepítésére is, a telepített kisméretű fák elvesznek, kissé átláthatatlanná teszik a területet.

A kisméretű gyümölcsfák nem fedik el a homlokzatot, és jól kiegészíti őket az évelősor

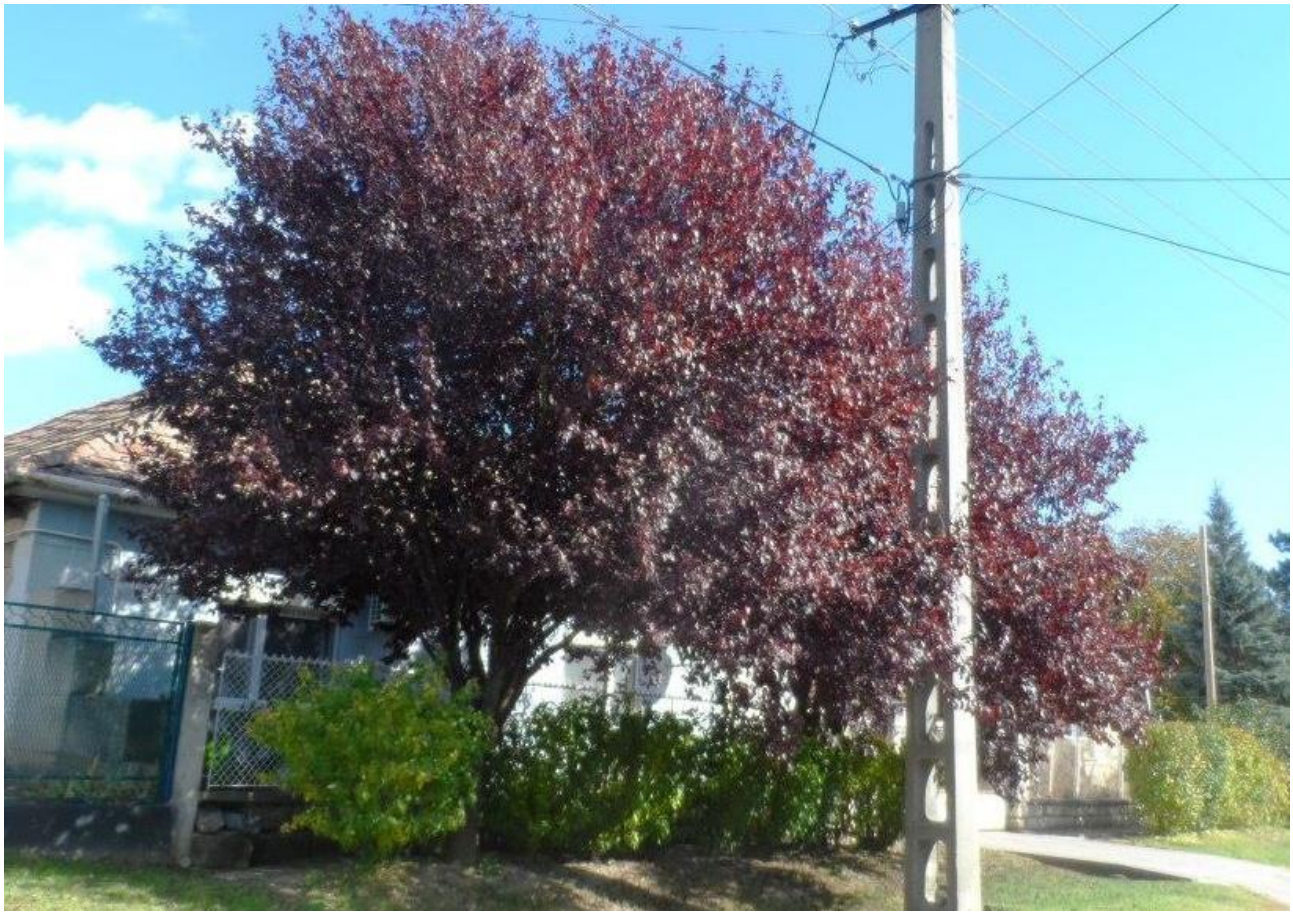

Az örökzöldek a kertben, a közterületen a vérszilva (Prunus cerasifera Nigra) mellett alacsony sövény

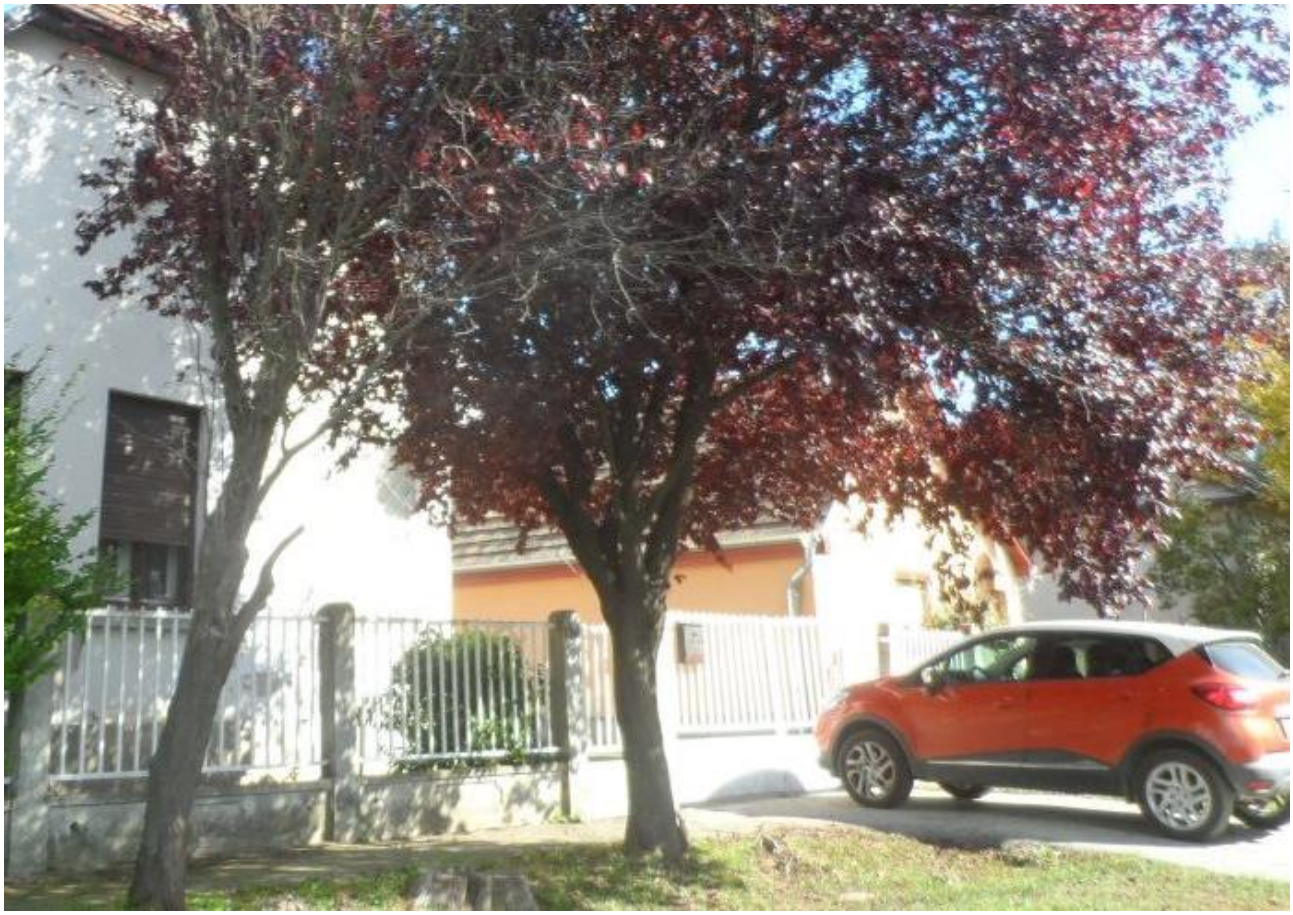

A vérszilva (Prunus cerasifera Nigra) gyepes felületen is jó választás

A gyepes bejárat és árok két-három gyümölcsfával szintén hagyományos megoldás

Bár az akácot általában nem javasoljuk közterület fásításra, ez a rövid fasor meghatározza az utca képét.

13

REKLÁMFELÜLETEK, HIRDETŐTÁBLÁK

Az utcaképhez a hitetőtáblák, reklámfelületek, cégérek gépészeti berendezések is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelynek utcaképbe illőnek kell lennie.
Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához.
Előnyben részesítendők az épületen betűgrafikaként megjelenő feliratok. A háromdimenziós, jól megválasztott igényes betűtípus a homlokzat építészeti elemeihez, tagozataihoz harmonikusabban illeszthető, mint a táblákra sűrített reklámfeliratok.
A fából készült tájékoztató tábla méreteivel eléri a figyelem felhívás célját, de nem uralkodik a településképen. Közterületi tájékoztató táblák esetében is előnyben részesítendők a természetes anyagból készült konstrukciók.

20
Kossuth u.

Rákóczi Ferenc
köz

IMPRESSZUM

Készült Pátka Község megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényben meghatározottak figyelembevételével
Polgármester: Nagy Dániel

Készítette:
Az ÖKO-TRADE Kft. megbízásából az S.T.F.T Településfejlesztő és Tervező Bt.
Szerzők: Baracsi Viktória településtervező, Böszörményi Krisztina tájépítész, Sprok Attila településtervező
Közreműködő partnerek:Fazekas-Makk Brigitta geográfus, környezetmérnök
Szerkesztő: Szintén Bianka
Fotó: Baracsi Viktória, Fazekas-Makk Brigitta

Felhasznált források:
Építészeti útmutató ábrái: Lechner Tudásközpont
Magyarszéphely településképi arculati mintakézikönyv
A község hatályos településfejlesztési és rendezési eszközeinek dokumentumai,
részletfotók, ábrák: Lechner Tudásközpont részletfotói, ábragyűjteménye, www.pinterest.com,
katonai térképek: www.mapire.eu,
térkép: https://www.google.hu/maps,
borító kép: http://provertes.hu/index.php/telepulesek/patka

Pátka, 2017.